

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 10.

Lördagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen i fråga om vilkoren för tillgodonjutande af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägsaktiebolag beviljade låneförmåner.

Upplästes ett inkommet läkareintyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, grosshandlaren *J. N. Sanne* i följd af sjukdom (neuralgia n. trigemini) är tills vidare förhindrad att delta i riksdagsarbetet, intygar.

Uddevalla d. ²⁵/₂, 98.

Sven Wolde,
2:e stadsläkare.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

Första Kammarens Prot. 1898. N:o 10.

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 3 i utskottets betänkande n:o 2 i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894;

n:o 8, i anledning af väckt motion om fördelning af skatten för tillverkning af bränvin; och

n:o 9, angående ändring i gällande bestämmelser rörande stämpelförsäljningsmans och stämpelkontrollants rätt till provision; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 24, i anledning af väckt motion angående vissa ändringar i förordningen om landsting den 21 mars 1862;

n:o 25, i anledning af väckt motion om skyldighet för staten att i visst fall erlægga kommunalutskylder för utarrenderad kronojord;

n:o 26, i anledning af väckt motion om tillägg till 12 kap. 10 § ärfdabalken;

n:o 27, i anledning af väckta motioner angående tillägg till § 63 i förordningen om kommunalstyrelse på landet och § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser om boupptecknings- och arfskiftesarfvide på landet m. m.;

n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser, hvarigenom sågverksbolag i Norrland och Dalarne blefve skyldiga att, på sätt om kronohemman är stadgadt, så till byggnad som egornas häfd underhålla bolagen tillhörande jordbruksfastigheter m. m.; och

n:o 30, i anledning af väckt motion angående skyldighet för staten att till kommun erlægga skatt för egendom och rörelse.

Upplästes ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 111, utvisande, att nämnda kammare antagit Första Kammarens inbjudning om tillsättande af ett särskildt utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

Herr talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att val af leda-

möter och suppleanter i nämnda särskilda utskott skulle företagas vid det sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag.

Detta förslag antogs.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran Första Kammararens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 1.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Herr Almén: Må det tillåtas mig föreslå, att förevarande punkt måtte i sin helhet föredragas till diskussion.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*

Denna hemställan bifölls.

Sedan i följd häraf punkten 4 blifvit i sin helhet uppläst, anförde:

Herr Almén: Då jag nu i snart 15 år såsom ordförande i medicinalstyrelsen handlagt veterinärens ärenden, torde det vara min skyldighet att angifva min ståndpunkt i denna fråga äfvensom att förklara, hvarför jag ansett mig böra föreslå, att veterinärens ärendena skola öfverflyttas från medicinalstyrelsen till annan myndighet.

Såsom skäl derfor ber jag att få anföra i främsta rummet — om också icke såsom det viktigaste — det myckna klander, som uttalats från många håll i vårt land, och deribland äfven från en stor del af våra veterinärer, öfver det sätt, hvarpå medicinalstyrelsen handlagt dessa ärenden. Det må nu väl i allmänhet vara sanning, att, om klandret är obefogadt, man icke behöfver fästa afseende dervid. Men i detta speciella fall har detta klander fått en ganska stor betydelse. Ty man har just genom detta klander fått i gång en agitation, understödd af många bland våra veterinärer,

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

hvarigenom man har lyckats undergräfvat förtroendet för den administrativa myndighet, som har att handlägga dessa ärenden, och har derigenom försvårat dess verksamhet högst betydligt, till skada för många, och då man äfven sökt undergräfvat detta förtroende i utlandet, så begagnar sig utländingen med glädje af detta tillfälle för att söka försvåra och hindra vår export. I förhoppning att klandret skall minskas och förtroendet återvinnas, och att detta lättare skall kunna lyckas för landbruksstyrelsen, med dess mångsidiga och intima beröring med våra landtmän, än för medicinalstyrelsen, som icke kan påräkna dessas understöd, har jag ansett det vara önskligt, att ifrågavarande ärenden kunde öfverflyttas från medicinalstyrelsen till landbruksstyrelsen.

Vidare har man såsom skäl, hvarför medicinalstyrelsen skulle lemna sin befattning med dessa ärenden, åberopat medicinalstyrelsens bristande sakkunskap på detta område med deraf förorsakade misstag och andra sorgliga följder. Finnes det något berättigadt i detta skrik om bristande sakkunskap? Svaret på denna fråga beror på hvad man menar med sakkunskap. Menas dermed förmågan att hos det enskilda djuret eller en större kreatursbesättning i en ladugård igenkänna, hvilken sjukdom är för handen eller afgöra hvilka medel äro de lämpligaste för dess bekämpande, då kan en sådan sakkunskap finnas endast hos skolade veterinärer, och följaktligen har den saknats hos medicinalstyrelsen — åtminstone har så tillförene varit fallet. Under de senaste åren deremot har medicinalstyrelsen icke alldeles saknat detta slags sakkunskap, ty under dessa år har medicinalstyrelsen haft en god hjälp af veterinärinstitutets föreståndare, som alltid varit beredvillig att i detta hänseende ställa sin sakkunskap till styrelsens förfogande, och särskildt under de fyra sista åren har föreståndaren såsom adjungerad och aflönad ledamot biträdt styrelsen med föredragning af veterinärärenden. Under sådana förhållanden skulle man kunnat vänta, att skriket om bristande sakkunskap skulle hafva aftagit, men så har icke skett — tvärtom visar erfarenheten: ju mera sakkunskap, desto högre skrik! Frågar man efter orsaken härtill, så vet jag åtminstone ingen annan anledning än en viss inrotad ovilja mot det mångåriga förtjenstfulla biträde, styrelsen haft — ja, jag kommer nu in på rent personliga förhållanden och vill därför icke fortsätta längre, utan blott beklaga, att så har varit förhållandet.

Menar man å andra sidan med sakkunskap förmågan att skilja mellan sådana beskedliga sjukdomar hos våra husdjur, som till följd af deras lindriga beskaffenhet kunna utan fara öfverlemnas åt enskild behandling och vård, och sådana svåra smittosamma husdjursjukdomar, för hvilkas verksamma bekämpande myndigheterna måste ingripa och åtgärder vidtagas till förekommande af deras införande samt huru lämpliga karänsanstalter skola anordnas — något, hvarmed vårt land varit bättre och tidigare försedt än något annat — menar man vidare med sakkunskap förmågan att föreskrifva lämpliga

åtgärder för dessa sjukdomars utrotande, sedan de inkommit i landet, då vågar jag påstå, att denna sakkunskap *aldrig* saknats hos medicinalstyrelsen. De smittosamma sjukdomar, som uppträda hos människor och hos våra husdjur, kunna väl till det yttre te sig mer eller mindre olika, men äro i grunden af samma natur, hafva samma orsaker och äro ofta beslägtade, man använder, för deras bekämpande samma läkemedel och för deras utrotande samma desinfektionsmedel m. m., alla åtgärder vid deras behandling äro i hufvudsak likartade och baserade på samma allmänt medicinska, fysiologiska och bakteriologiska studier och derunder vunna erfarenhetsrön. En hvar svensk läkare, som efter en tioårig studiekurs vunnit sin legitimation, bör följaktligen på dessa områden vara fullt ut lika sakkunnig som någon veterinär efter en fyraårig kurs; och en medicinalstyrelse, som inom sig räknar fem legitimerade läkare och en veterinär såsom föredragande, bör väl kunna anses såsom sakkunnig på detta område. Kommer så härtill, att denna styrelse sedan äldsta tider handlagt allmänna sjukvårdsangelägenheter, äfven de veterinära, och att samma styrelse varit med om att utarbета förslag till gällande förordningar i ämnet, ständigt varit sysselsatt med dessa förordningars tillämpning och är genom ständiga rapporter från våra veterinärer underlättad om, huru författningarna tillämpas och verka i praktiken, då vågar jag påstå, att större sakkunskap på detta område än hos medicinalstyrelsen icke finnes någonstädes inom vårt land och kanhända icke heller i något annat land.

Detta oakadt säger man, att många missgrepp begåtts af medicinalstyrelsen — med de vanliga tilläggen om deraf följande »faror för vår export», »förluster för våra jordbrukare» m. m. Med min kännedom om den klandersjukan, som är vanlig gent emot medicinalstyrelsen, hade jag trott, att jag skulle fått se dessa missgrepp specificerade, men då så icke skett, vågar jag nästan tro, att några sådana icke förekommit. Huru dermed än må vara, så sammanfattar man sitt klander i denna fråga i mera allmänna ordalag och säger, att om man jemför det sätt, hvarpå veterinärärenden handläggas af medicinalstyrelsen, med det sätt, hvarpå de handhafvas i främmande länder, så skall man finna, att medicinalstyrelsen icke handhaft dessa ärenden med tillbörlig hastighet, behörig energi och tillräcklig kraft för att utrota sådana kreaturssjukdomar, som uppträdt i vårt land. Särskildt förebrår man styrelsen, att den icke låtit företaga nedslagningar i stor skala. Detta är allvarsamma beskyllningar, som förtjena att upptagas till noggrann granskning, och därför tillåter jag mig att söka förklara, huru härmed förhåller sig. Det är egentligen två kreaturssjukdomar, som i vårt land spelat någon roll af betydelse, nemligen svinpesten och den smittosamma nul- och klöfsjukan. När den förstnämnda af dessa sjukdomar uppträdde i England, så tillgrep man det vanliga medlet, nemligen att nedslakta hela kreatursbesättningar, betalade den enskildes förlust med allmänna medel eller med grefskapets medel, desinficerade det au-

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

Förhöjning af
anlaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)

af gripna stället och förklarade detsamma fritt från smitta. Hvad blef följden? Jo, inom kort uppträdde sjukdomen på andra ställen, någon gång på samma ställe eller i närheten, och detta oakadt England förbjudit införseln af lefvande svin. Hvad blef så resultatet af de ofantliga summor, som uppoffrats? Jo, att sjukdomen fortfarande är nära nog lika allmän som innan man började med denna behandling; således intet resultat alls! Huru går man till väga på fastlandet, i Tyskland, Ungaru med flera länder? Jo, tyskarne förhöllo sig till en början lugna, men sedan oron börjat i andra länder, så ville man också vara med i Tyskland, och sedan man, med tyskarne vanliga grundlighet, först en lång tid tvisat om hvad svinpest var — och i den saken tror jag, att de äro lika kloka nu, som när de började, ehuru de till sist kommit så långt, att de i teorien skilja emellan två olika slag af sjukdomen, som de dock icke tilltro sig kunna skilja i praktiken — så var man nog klok att låta svinen vara i fred, och dermed redde man sig bättre, än då man ingripit allt för häftigt. I Danmark, som ju skall vara vårt mönsterland, nedslagtade man hela besättningar, desinficerade och förklarade ställena fria från smitta. Men inom kort uppträdde samma sjukdom i närheten, på spridda ställen å Seeland och Fyen. På sådant sätt lät man många gånger tusentals kronor springa — och hvad blef resultatet? Jo, att danskarne voro af med sina penningar, men icke af med svinpesten. Deraf har följden blifvit förbud mot import af danska svin till Tyskland, och detta förbud har räckt så länge sjukdomen funnits och äfven långt sedan, intill dess det smittade landet förklarats friskt. Resultatet har således varit allt annat än lysande. De hafva också i Danmark nu slutat med nedslagtningarna i stor skala och öfvergått till att låta djuren vårdas under ledning af veterinärer, som betalas af de lokala myndigheterna och amsmedel. Låtom oss nu se till, huru vi i Sverige behandlat denna sjukdom. Den uppträdde här ungefär samtidigt med i Danmark. Sjukdomen visade sig till en början svår, farsotliknande, men sedermera lindrig, och då jag, för min del, icke är någon synnerlig vän af de stora nedslagtningarna, i synnerhet icke på stora herregårdar, der besättningen är stor och förlusten för statsverket skulle blifva betydlig, ansåg jag, att man icke borde gifva sig in på dylika kraftåtgärder, som i allt fall icke kunde leda till stora resultat. Jag för min del hade derjemte en annan afsigt: jag ville se, om sjukdomen verkligen var så farlig, som man skrek om. På de större herregårdarne fick jag min vilja fram, staten bekostade veterinärens förrättningar vid ställen, der allmän nedslagtning skulle blifva för dyr, och man tillät djuregarne att slagta sina djur samt använda och försälja deras kött, under *vilkor* att slagten skedde i närvaro af veterinär, som förklarade djuret fullt friskt. Några djur slagtdes på prof. Sedan vidtogos nödiga renings- och desinfektionsåtgärder, och hvad blef följden? Djuren lefde, mädde väl, och ställena förklarades fria från smitta. Derigenom fick man bevis för att

sjukdomen icke var så farlig, som man skrikit om. En gång skedde verkligen en nedslagtning i stor skala — jag var icke med derom — och det var vid ett tillfälle, då det icke borde ha skett. Det var vid karantänsanstalten i Malmö. Man hade ditfört en mängd svin på en gång, så många, att de icke kunde vårdas i der befintliga stallar, utan måste placeras i halftäckta skjul. Djuren insjuknade, och medicinalstyrelsen beslöt, att de skulle nedslagtas rubb och stubb; och staten betalade kostnaden. Det var enligt min åsigt si och så med den åtgärden: jag vill särskildt framhålla, att svinen inköpts från smittad ort i Danmark, och då kunde egarne gerna själfva fått vidkännas förlusten; det hade varit ett lämpligt stoff för att de icke sett sig bättre för. Emellertid blefvo vi den gången af med svinpesten på relativt kort tid. Nu frågar jag: är detta resultat sämre än det, som man vunnit i Danmark? Ingalunda. Men, säger man, jag talar tydligen om saker, som jag icke förstår, då jag tror, att sedan den tiden svinpest icke funnits i vårt land, under det att, enligt påståenden i tidningar och tidskrifter och uttalanden af veterinärer, som anse sig gå i spetsen för denna klass, vi haft svinpest långt senare i vårt land och der densamma ännu tros vara för handen. De stödja sina påståenden på vissa sjukdomstecken i tarmar och lungor, som visat sig vid obduktioner och som af de lärde vid veterinärinstitutet konstaterats vara svinpest. Jag vill icke disputeras med dessa öfverlägsna män, om obduktionsföreteelserna tolkats riktigt eller icke, men så myckert är säkert, att den sjukdom, som de förfäktat såsom varande svinpest, är en bagatellsjukdom i jämförelse med den verkliga svinpest, hvarom jag ofvan talat. Detta hindrar icke, att veterinärerna med en mun predika, att djuren skola nedslagtas och att vi skola förbjuda försäljning af djurens kött, om icke veterinär varit närvarande vid slagten, ja, de vilja till och med, att djuregarne skola betala ersättningen åt veterinären för dennes tjänsteresor. Hvertill tjenar nu detta? Jo, det leder till det slutliga resultatet, att man för denna obetydliga sjukdom, hvarom vi föra så mycket väsen, drager öronen åt sig i Tyskland och tror, att vi hafva svinpest. Derutinnan tror jag, att vi hafva att söka anledning till förbudet mot införsel af lefvande svin till Tyskland, ja, icke nog härmed, äfven mot införsel af fläsk. Hvem är skulden till detta? Jo, de, som väsnats i onödan.

Det kan nu måhända vara nog taladt om svinpesten, och jag öfvergår till den farligare af de båda sjukdomarne, den smittosamma mul- och klöfsjukan. När den uppträder i England, nedslagtar man utan betänkligheter hela besättningar, desinficierar och förklarar stället fritt från smitta. Hur långt har man med detta förfaringsätt kommit i detta land, der man borde kunna reda sig bättre än i andra länder, enär förbud utfärdats mot införsel af klöfbärande djur? Jo, man är ingalunda fri från denna sjukdom, den uppträder än här, än der. På fastlandet angriper denna sjukdom icke hundra-

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

af tusentals, utan millioner djur, och man arbetar energiskt mot densamma. I Holland tyckes man nyligen hafva åstadkommit minskning af sjukdomsfallen. I Tyskland står man på samma ståndpunkt, man gör allt hvad man kan, men lyckas icke blifva af med sjukdomen. Så äfven i Ungarn. Det är just icke några resultat att skryta med. I Danmark tillgriper man den vanliga energiska åtgärden, nedslagnar hela besättningar, betalar den enskildes förluster, desinficerar och förklarar stället fritt. Så uppträder sjukdomen åter på samma ställe eller i närheten, på spridda ställen af Seeland och Fyen med det resultat, att importen till Tyskland ofta och stundom för någon längre tid varit förbjuden. Danmark blir af med sina millioner, men har ändå icke sällan mul- och klöfsjukan kvar.

Huru har det förhållit sig med denna sjukdom i Sverige? Den uppträdde vid Harlösa år 1892. Den var förut, så att säga, obekant för vårt land. Nu spred den sig, innan man hade vetskap om, att den fanns der. Men så fort det blef bekant för medicinalstyrelsen, att sjukdomen utbrutit vid Harlösa, skickades styrelsens erfarne rådgifvare dit ned. Jag var också med och såg sjukdomen. Vi tillgrepo de mest energiska åtgärder för att hindra dess vidare spridning. Detta mötte särskilda svårigheter till följd af förekomsten af andelsmejerier i trakten, så att sjukdomen fick en ej så obetydlig spridning i Skåne. Tack vare emellertid länsstyrelsens energiska medverkan och folkets stora beredvillighet att göra hvad det kunde för sjukdomens utrotande, lyckades man dermed på relativt kort tid och med ganska måttliga uppoffringar. — I slutet af år 1897, under nästlidne december månad, upptäcktes sjukdomen vid Edsby i Stockholms län och spreds, innan den igenkännts af besökande veterinär, till tvenne andra gårdar i närheten. Antagligen var det nämligen veterinären, som förde sjukdomen dit. Så snart det blef bekant för medicinalstyrelsen, att sjukdomen utbrutit vid Edsby, satte sig medicinalstyrelsen i förbindelse med länsmyndigheterna. Och erforderligt antal veterinärer anskaffades genast, till och med genom län; ty styrelsen disponerar ej öfver några civila veterinärstipendiater. Det beordrades en veterinär till hvarje smittad gård, och en veterinär sändes ut att leta efter sjukdomsfall i närheten. Och tack vare dessa åtgärder och länsstyrelsernas berömvärda energi och folkets beredvillighet, kunde man lyckligtvis förebygga sjukdomens spridning till andra gårdar. Såvidt man kan döma, synes sjukdomen hafva blifvit utrotad äfven i Upland. — De två gånger, sjukdomen under senare år uppträdt här i landet, har sålunda resultatet af våra bemödanden att bekämpa densamma blifvit sådant, att jag tror, att intet annat land kan uppvisa maken dertill. Då sjukdomen utbrutit vid Edsby, vidtog styrelsen för öfrigt också andra åtgärder än de nyssnämnda. Genast styrelsen erhöll kännedom om sjukdomens uppträdande, telegraferades det till Malmö och andra ställen för att få på. reda hvart de omkring 40 djur tagit vägen, som öfver Malmö

införts från Holland samtidigt med det djur, hvilket, efter hvad det syntes, fört sjukdomen till Edsby. Vi lyckades få reda på djuren i fråga, sedan vederbörande veterinärer af respektive länsstyrelser fått befallning att söka upp dem. Och det var mera tur än skicklighet, som gjorde, att sjukdomen ej tog starkare fart. Lyckligt för vårt land hade sjukdomen denna gång ej införts till något annat ställe än Edsby gård. Om så skett, kan man ej veta, huru det kunnat lyckas att stäffa densamma. Nu står dock det faktum kvar, att sjukdomen uppträdt i vårt land två gånger under de senare åren, och att vi, äfven om enskilde lidit stora förluster, lyckats blifva af med den på mycket kort tid och med relativt mycket liten uppoffring. Vi hafva, mina herrar, våra millioner i behåll, medan andra länder offrat sina och det oaktadt kommit till sämre resultat. Jag tror därför, att det klander, man rigtat mot medicinalstyrelsen, att den knusslat för mycket med statens medel, ej är berättigadt.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Nu kan man säga: oaktadt allt detta prat, ha vi dock förbud i Tyskland mot införsel dit från vårt land af klöfbärande djur. Ja, det existerar olyckligt nog ett sådant förbud, men, mina herrar, finnes det någon bland eder, som vill göra medicinalstyrelsen ansvarig för, att smittosam mul- och klöfsjuka kommit till Sverige? Med den lifliga samfärdsel, som råder med våra grannländer, särskildt med Tyskland, kan man svårligen hindra, att en sjukdom, som förekommer allmänt der, blir införd hit. Jag hade länge väntat, att sjukdomen skulle komma till Sverige, då den var så utbredd i grannländerna. Och på mitt initiativ har också medicinalstyrelsen gjort framställning hos Kongl. Maj:t om förbud mot införsel hit af klöfbärande djur från land, som var smittadt af ifrågavarande sjukdom. Framställningen gjordes i rätt tid. Kan man då förebrå medicinalstyrelsen, att den försummat sin pligt i detta hänseende?

Frågar man då till slut: står ändå allt väl till; har ej medicinalstyrelsen gjort något missgrepp? — det kan ej falla mig in förneka, att så varit fallet. Men misstagen ha då ej varit af så allvarsam beskaffenhet, att jag för tillfället kommer i håg mera än ett enda, hvarför för öfrigt klandret ej kan drabba medicinalstyrelsen. I början af år 1894 rapporterades, att smittosam mul- och klöfsjuka återigen yppats vid Harlösa. Länsveterinären ditskickades, och efter ett kort besök der förklarade han, att det verkligen var smittosam mul- och klöfsjuka, som utbrutit. Genast ditsände vi vår bepröfvade och erfarne veterinär, vår rådgifvare, för att anställa noggrann undersökning. Han kom till det resultat, att det icke förefans smittosam mul- och klöfsjuka denna gång. Han uppgaf för denna sin åsigt fullgiltiga skäl, och han kunde till på köpet förklara, huru sjukdomen uppkommit, och huru den kunnat misstänkas vara smittosam mul- och klöfsjuka. Den hade uppkommit derigenom, att vid tillfällig foderbrist man utfodrat ungdjur med hårda, oblotta, okokta kornagnar i riklig mängd, och *ungdjuren* hade fått sårnader i munnen deraf. Genast var man uteslutande på grund af såren i munnen

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

förvissad, att det var smittosam mul- och klöfsjuka. — Vår veterinär torde hafva haft det felet, att han i sin rapport af grannlagenshet ej sjöng ut, som han bort göra. — Sedan vår veterinär utlätit sig, skickades samma veterinär, som förut förklarar, att smittosam mul- och klöfsjuka förefans, att å nyo verkställa undersökning. Han vidblef sin åsigt, att det var smittosam mul- och klöfsjuka, och förmenade sig hafva rätt. Derefter följde en liflig agitation i tidningar och tidskrifter samt på möten, och den sistnämnde veterinären lyckades få åtminstone halft medhåll äfven af dem, som trodde sig skickligare än andra. Den förstnämnde veterinären vände sig äfven till utlandet, till Danmark och Tyskland, och fick utlåtande från Danmark, hvilket han med förklaringsgrunder, mer eller mindre sällsporda, tolkade till sin fördel. Då frågan var allvarsam och kunde innebära verklig fara för vår export af kreatur, förordnade Kongl. Maj:t, att en undersökning skulle förrättas på stället af en kommission, bestående af sakkunniga personer. Jag var ordförande i kommissionen och kan intyga, att undersökningen var mycket grundlig. Den räckte, om jag ej missminner mig, till fram emot klockan 4 på morgonen. Vi kommo dervid till det resultat, att det ej var smittoam mul- och klöfsjuka, som denna gång upprädd vid Harlösa, utan att det endast var ofarliga sårnader i munnen, orsakade af agnarne, som användts till utfodring. Några af jurymännen voro dock mera förbehållsamma i sina yttranden, men länsveterinären var fortfarande lika envis som synden: han vidblef sin gamla ståndpunkt och predikade sin gamla åsigt. Och frågar man honom, hvad han tänker om saken i dag, så vet jag icke hvad han svarar, men jag kan nästan gissa mig till det. Såsom det förnämsta skälet för, att smittosam mul- och klöfsjuka förelåg, åberopades, att det var något oerhördt, okänt, att kreatur fått sårnader i munnen af agnar. En af jurymännen kunde dock meddela, att på annat håll, vid ett eller två tillfällen, utfodring skett med hårda agnar, hvilka orsakat sådana sårnader i munnen på kreaturen, att deraf vållats misstankar om mul- och klöfsjuka. Men, säger man, kanhända Malmö-veterinären i fråga har rätt och de andra orätt. Ja, finge man döma blott efter de många resolutioner och andra uttalanden, som gjorts i sådan rigtning, kunde detta synas möjligt, om ock otroligt. Men huru ser det ut nu? Jo, under de två månader ungefär, som man nu åter varit rädd för den smittosamma mul- och klöfsjukans utbredning i vårt land, hafva från 5 eller 7 gårdar ingått rapporter om, att der kunde misstänkas utbrott af smittosam mul- och klöfsjuka. Veterinärer hafva gjort tjänsteresor dit, och alla kommit till samma resultat, att det icke var något annat, än att man gifvit kreaturen hårda agnar och att dessa orsakat sårnader i munnen och slemafsöndring och några få andra symptom på smittosam mul- och klöfsjuka. Det var falskt alarm, precis enahanda som jag sagt, att det var vid Harlösa år 1894.

Den, som sett, huru samma veterinär predikat sina satser i tid-

ningar och tidskrifter och äfven på annat sätt sökt utså misstro till det sätt, hvarpå veterinärfrågorna hos oss behandlas, bör lätt kunna fatta, huru svårt det är för en administrativ myndighet att på ett framgångsrikt sätt verka på detta område, då den mötes med sådan misstro. Fortsätter man på detta sätt, ligger det nära till hands, att vår kreatursmarknad i utlandet går förlorad. Men må då ansvaret drabba dem, som gjort sig förtjenta deraf, — det behöfver ej sägas hvilka; detta framgår af det föregående! Ingen kan med fog säga, att medicinalstyrelsen bör bära någon del af ansvaret.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Men, säger man, fattas det nu sakkunskap i medicinalstyrelsen, hvarifrån skall då landbruksstyrelsen få en lika god och ännu bättre sakkunskap? Ja, derpå kan jag ej svara. Frågar man, huru jag då kunnat vara med om att föreslå, att behandlingen af veterinärfrågor skall öfverflyttas från medicinalstyrelsen till landbruksstyrelsen, ber jag att få angifva detta. Jag har redan i början framställt som ett af skälen derför min förhoppning, att landbruksstyrelsen med dess energiske, för alla landbrukets intressen verksamme chef skall kunna med stöd och hjälp af våra landtmän, som veta, att de i honom hafva en pålitlig hjälpare, råda bot och återförvärfva förtroende för administrationen. något, som jag på grund af vunnen erfarenhet misströstar skall kunna lyckas medicinalstyrelsen och som i allt fall icke skulle lyckas medicinalstyrelsen så lätt som landbruksstyrelsen. Men jag har ett viktigare skäl, ett hufvudskäl, hvarför jag tillstyrkt öfverflyttningen från medicinalstyrelsen till en annan styrelse. Våra veterinärer med sina förkunskaper, maturitetsexamen, och med sin grundliga fackutbildning, vunnen under fyra års studium, böra vara särdeles kunnige, men jag fruktar, att den myckna lärdomen gjort dem ensidiga och egenkära och uppammat hos dem så stora anspråk, att de vilja utöfva förmynderskap öfver våra djuregare, ett förmynderskap, som redan gått betänkligt långt och som håller på att blifva i mina ögon olidligt. Ja, det var kanhända skada, att detta ord uttalats på detta ställe, men då det nu en gång yttrats, vill jag försvara mitt påstående. Jag skulle kunna framdraga många bevis härför, men jag vill nöja mig med ett enda, som synes fullt tillräckligt, och framställa det på det sätt, att jag uppläser följande skrifvelse, något, som jag ej tycker vara roligt, men hvartill jag finner mig föranlåten. Det är en skrifvelse af den 9 november 1894 från medicinalstyrelsen till Kongl. Maj:t af följande innehåll:

»Till Konungen.

Uti en till medicinalstyrelsen ingifven skrift af den 19 november nästlidna år har Skånska veterinärföreningen hemställt, att styrelsen ville, så vidt sig göra låter, gå i författning derom, att de stadganden i reglementena för vissa af allmogemän upprättade kreatursförsäkringsföreningar i Malmöhus län, som medgäfvit icke sakkunniga personer

Förhöjning af anslaget till landtbruksstyrelsen m. m.

(Forts.)

att taga officiel befattning med behandlingen af sjuka djur, måtte snarast blifva upphäfd och vårt land i detta hänseende blifva likställt med Danmark och det öfriga Europa, enär genom nämnda stadganden quacksalfveriet blifvit ställt i jembredd med den officiella djursjukvården och undandragits all kontroll, samt i djursjukdom fullständigt obildade personer erhålla rätt att utöfva sådan sjukvård, förrätta obduktioner och afgifva dödsattester för djur, tillhöriga delägare i dessa föreningar, hvilket missförhållande innebure fara såväl för smittosamma djursjukdomars införande och spridning som för den kreatursexport, hvilken utvecklats från Skåne till Tyskland och Danmark.

Med anledning af denna framställning ansåg sig medicinalstyrelsen böra inhemta yttrande så väl från Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län som från veterinärinstitutets lärarekollegium, af hvilka Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uti sitt den 21 sistlidne maj afgifna yttrande, med öfverlemnande af stadgarna för samtliga kreatursförsäkringsföreningar inom länet, anför, att uti flertalet af dessa reglementen funnes mer eller mindre tydligt angifvet, att icke sakkunnig person får taga befattning med behandling af försäkradt kreatur; men att det torde vara önskvärdt, att i blifvande reglementen för kreatursförsäkringsföreningar inrymdes den bestämmelsen, att ersättning för försäkradt djur ej eger rum, med mindre djuret under sjukdomen behandlats af legitimerad veterinär eller, i händelse af djurets död, af sådan veterinär utfärdad attest om dödsfallet företes, ehuru detta mål betingade genomgripande förändringar i lagstiftningen härutinnan, alldenstund försäkringsföreningarna icke torde kunna förhindras under nu gällande ordning att i sina reglementen inrymma medgifvande om anlåtande af oexaminerade personer i djursjukvården och icke heller torde upphäfvande af redan fastställda reglementen kunna ega rum.

Veterinärinstitutets lärarekollegium finner den föreslagna åtgärden önskvärd och framhåller i likhet med sökanden de faror, som genom nuvarande missförhållanden hota vår kreatursexport och underlätta spridningen af utbruten smittosam husdjurssjukdom, hvarför lärarekollegiet hemställer, att styrelsen måtte hos Eders Kongl. Maj:t söka utverka, att, om så ske kan, sådana stadgar som de öfverklagade måtte upphävas eller förändras eller, der de innehålla lika beskaffade bestämmelser, icke hädanefter af statens myndigheter stadfästas.

Medicinalstyrelsen har med anledning häraf ansett sig, för den åtgärd Eders Kongl. Maj:t kan finna erforderlig, böra till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna Skånska veterinärföreningens ifrågavarande framställning jemte de deröfver infortrade, här ofvan omförmälda yttranden, och får för egen del anföra:

Styrelsen anser för sin del, att det icke torde kunna förbjudas djuregare att vända sig till hvilken person som helst, för hvilken de ega förtroende, att lemna hjälp åt deras sjuka husdjur oafsedt om dessa djur äro försäkrade eller icke, för så vidt derigenom vid fall

af sådana smittosamma sjukdomar, som enligt gällande förordningar äro föremål för administrativa åtgärder, anmälan om sådan sjukdoms uppträdande icke uppskjutes; likaså lärer ej, på sätt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande äfven påpekat, ett redan fastställt reglemente för kreatursförsäkringsbolag kunna upphävas eller fastställelse af ett sådant nekas endast på grund deraf, att i ett sådant reglemente finnes medgifvet för oexaminerade personer att behandla försäkrade sjuka husdjur.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

Medicinalstyrelsen anser sig därför ej heller kunna i underdånighet förorda, att vare sig i det ena eller andra hänseendet åtgärder vidtagas för uppnående af det mål, som Skånska veterinärföreningen afsett med sin framställning; men då föreningen antager, att det skulle vara af vigt, särskildt för Skåne med dess lifliga förbindelse med kontinenten, att qvacksalfveriet vid kreatursjukdomar inskränktes, har styrelsen ansett sig böra till Eders Kongl. Maj:ts kännedom öfverlemnna hithörande handlingar.

Underdånigst.»

Häraf framgår, att Skånska veterinärföreningen, till hälften, så att säga, understödd af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län och helt och hållet understödd af veterinärinstitutets lärarekollegium, som gjort samma yrkande. fordrat, att behandlingen af sjuka husdjur skall uteslutande tillhöra legitimerade veterinärer, och att annan person, som befattar sig med sådan sjukvård, skall straffas för qvacksalfveri, ja, att inga bolag för försäkring af husdjur skola tillåtas, med mindre de ställas under ett visst förmynderskap af veterinärer. I öfver 200 år har man i vårt land sökt skydda människors helsa och lif genom s. k. qvacksalfveriförordningar, men man har funnit dem värdelösa och till intet gagnande. Är det då sundt förnuft att vilja införa sådana bestämmelser med afseende å behandlingen af sjuka husdjur? Nej, icke i mina ögon.

Då nu veterinärernas anspråk äro så ofantligt stora och det icke lyckats medicinalstyrelsen att tillgodose dem, önskar jag, att veterinärfrågornas behandling skall öfverflyttas till landbruksstyrelsen, hvars energiske chef, jag hoppas, skall kunna, med tillbakavisande af dessa oberättigade anspråk, hvilka jag ej vill gifva deras rätta namn, behörigen bevaka djuregarnes viktiga intressen. Från denna synpunkt sedt skulle jag också önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Kommer det emellertid icke dertill, får man väl tänka på någon annan väg att råda bot på detta onda, som icke är obetydligt. Jag vet ingen utväg. Men ett förslag i annan riktning har framställts af några fackmän i en till Riksdagens ledamöter utdelad afhandling med titeln: »Hur bör vår veterinäradministration ordnas? Ett uttalande af fackmän.» På sista sidan framlägges följande förslag: »att det civila veterinärväsendet måtte fortfarande få vara förlagdt under kongl. medicinalstyrelsen, der en särskild veterinärfdelning borde upprättas, med kollegial

Förhöjning af form, och der trenne veterinärer borde ingå, hvaraf tvenne med anslaget till rösträtt och med den godtgörelse och den fördelning af tjänst- landbruks- styrelsen m. m.

(Forts.)

»Så organiserad skulle den heller icke verka tyngande och hämmande på medicinalstyrelsens arbete i öfrigt, och dermed faller väl också det enda vägande skäl, medicinalstyrelsen kunnat anföra för veterinärärendenas öfverflyttande till annan myndighet.» Det är glädjande att se, att dessa fackmän nu tyckas hafva så pass förtroende för medicinalstyrelsen, att de vilja hafva veterinärfrågorna kvar der. Jag fruktar dock, att förtroendet ej räcker stort längre än deras fruktan att komma under landtbruksstyrelsen. Det må nu vara dermed huru som helst, anmärkningsvärdt är för öfrigt, att fackmännen synas hafva förbisett, att medicinalstyrelsen anført äfven andra, i mina ögon vägande skäl för veterinärärendenas öfverflyttning än det, de kallat »det enda vägande». Fackmännen synas origtigt antaga, att medicinalstyrelsens ordförande har så litet att göra, att han skulle hafva god tid att utan skada för öfriga honom äliggande ärenden åhöra de tre veterinärernas öfverläggningar för att slutligen blifva öfverröstad; något, som fackmännen anse vara oerhördt för en voterande veterinär, men ej alls betänkligt, då det gäller medicinalstyrelsens ordförande. Fackmännen visa sig särskildt förbittrade på den så kallade byråstyrelsen, då det gäller veterinärärenden, men älska då den kollegiala formen. Detta framgår med all önskvärd tydlighet af några uttalanden på sidorna 18 och 19, som jag tillåter mig uppläsa. På sidan 18 heter det: »Denna styrelse borde i möjligaste mån hafva kollegial form, alltså med rösträtt för de båda föredragandena, och detta på grund af skäl, till hvilka vi längre fram återkomma.» På sidan 19 heter det vidare: »Af flera skäl vore det önskligt, ja, nödvändigt, att i en eventuel veterinärstyrelse under landtbruksstyrelsen tvenne fackmän finge rösträtt och deras samstämmiga mening blefve beslut uti en del rena fackfrågor, äfven om chefen vore af annan åsigt.» »Hade blott *en* veterinär rösträtt, blefve den andre naturligtvis en nolla, hvars åsigt vore undandragen offentlighetens kritik», säges det längre ned på samma sida. — Mine herrar, huru tron I, att det skulle gå med medicinalstyrelsens ordförande, om han skulle vara ordförande i den särskilda veterinäravdelningen i styrelsen? Det kunde väl hända, att hans åsigt ej alltid stannade i protokollet och sålunda »vore undandragen offentlighetens kritik». Jag befarar, på grund af vunnen erfarenhet, att vid lägligt tillfälle hans åsigt skulle framdragas och kritiseras i tidningar, i veterinärtidskrifter och vid veterinärmöten, först i Sverige och derefter jemväl i utlandet, med de vanliga tilläggen: »bristande sakkunskap». »fara för vår export», »stora förluster för våra jordbrukare», allt på det under senare år vanliga fina sättet. Fackmännen anse oerhördt, om blott *en* veterinär skulle få rösta i landtbruksstyrelsen och den andre allenast få sin mening antecknad till protokollet. Den senare skulle då naturligtvis

blifva en nolla blott, klaga de. De tyckas deremot icke hafva rigtigt betänkt, att det är just en sådan nolla, som de vilja hafva till ordförande på veterinärfdelningen i medicinalstyrelsen, hvars ordförande de helt visst komme att behandla derefter. Jag tror dock och hoppas, att en sådan anordning aldrig skall komma till stånd. Om jag skulle tillåta mig ett omdöme om detta förslag, skulle det lyda: förslaget är opraktiskt, förslaget är omöjligt. Förslaget vittnar om, att fackmännen förbisett det viktigaste, då det gäller att ordna veterinärväsendet. De hafva glömt, att, hvilken styrelse, som än skall handlägga veterinärensaken, medicinalstyrelsen eller landbruksstyrelsen eller någon annan styrelse, den ej kan bringa dessa grannliga och svåra frågor till en lycklig lösning, om den ej kan påräkna förtroende hos allmänheten och djuregarne. Förmånen deraf vinnes ej genom ensidiga åtgärder. Tages ej den omständigheten med i betraktande, kunna veterinärfrågorna aldrig lösas på tillfredsställande sätt. Fackmännen hafva med sitt förslag bevisat, att de ensamma ej kunna lösa dessa frågor, utan att dertill fordras andra krafter.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

Jag är ledsen, att jag så länge upptagit kammarens dyrbara tid. Må dock till min ursäkt lända, att dessa frågor äro af så stor betydelse för landet i allmänhet och särskildt för landtbruket. Jag har med mitt yttrande velat fästa kammarens uppmärksamhet på, att, om detta bittra och oförtjenta klander mot medicinalstyrelsen får fortsättas som hittills och med enahanda vapen som hittills, det kan taga slut med förtroendet inom landet och äfven i utlandet och deraf följa svårighet, att ej säga omöjlighet, att återförvärfva vår marknad i utlandet. Må vi, ju förr dess hellre, se till att råda bot på missförhållandena, förutsatt att tiden dertill ej redan är försutten!

Herr Fossér: Det har kanske icke utan fog blifvit anmärkt, att bland oss svenskar råder en viss benägenhet att underskatta näringarnas betydelse och att det icke tillräckligt beaktats, att det dock ytterst är produktionen och de produktiva näringarna, som uppbära hela samhället, dess materiella så väl som andliga kultur. Ett bevis för den anmärkningens befogenhet torde ligga deruti, att vi den dag, som i dag är, ännu icke ega något ministerium eller departement för näringarna och att vi ända till 1889 icke egt något embetsverk för landets viktigaste näring, och att nu, när Kongl. Maj:t begär medel för att möjliggöra denna landbruksstyrelses besättande med dugliga och kompetenta ledamöter, då säger statsutskottet nej. Ty att utskottet föreslår 500 kronors förhöjning i lönerna till hvardera af tjänstemännen i styrelsen, det afhjelpar ingalunda behovet, och det torde därför kunna lemnas ur räkningen.

Utskottet säger på sid. 37, öfverst på första stycket: Med afseende å det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget om höjning af

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

de i staten för landbruksstyrelsen upptagna aflöningsförmåner tillåter sig utskottet erinra, att chefen för civildepartementet till det vid 1889 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokoll öfver civilärenden förklarar, att det då framlagda förslaget till stat för embetsverket uppgjorts efter jemförelse med de i allmänhet under de senast föregående åren bestämda aflöningsförmåner. I detta förslag hade, såsom ofvan nämnts. upptagits, bland andra, följande aflönningar, nemligen för öfverdirektören och chefen 7,000 kronor, deraf lön 5,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, samt för en hvar af fiskeriinspektören och två byråingenjörer 4,500 kronor, deraf lön 3,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor.

Det torde dock böra beaktas, att sedan år 1889 förhållandena i landbruksstyrelsen betydligt förändrats. Dess arbetsböda har sedan dess ökats, antalet ärenden, som der afgöras, fördubblats, och den ena institutionen, som inrättats, efter den andra har lagts under sagda styrelse. I detta afseende beder jag få nämna, att den till hela landet utsträcktä nötboskapspremieringen ordnats och ledningen deraf öfverlemnats åt landbruksstyrelsen, vidare att mejeristitutet vid Alnarp anordnats och lagts under styrelsen, att statens entomologiska anstalt inrättats och lagts derunder, likaså växtfysiologiska anstalten i Luleå, profningsanstalterna för landbruksmaskiner och redskap, smörprofningsanstalterna i Göteborg och Malmö, fiskodlingsanstalten vid Finspong; att statens åtgärder för tuberkulosens bekämpande uppdragits åt landbruksstyrelsen; att tre nya landtmannaskolor inrättats, fyra frökontrollanstalter, och så vidare. Allt detta torde visa, att landbruksstyrelsens arbetsböda blifvit i icke ringa grad ökad sedan styrelsens inrättande. Framför allt har under de nio år, som sedan dess gått, en bestämd erfarenhet vunnits derom, att det mött stora, för att icke säga öfvervinneliga, svårigheter att finna lämpliga ledamöter i styrelsen för de löneförhållanden, som nu gälla.

Det ligger också, enligt mitt förmenande, i sakens egen natur, att så skall vara fallet. Det bör vara en landbruksingenjör, som är öfveringenjör i landbruksstyrelsen. Men landbruksingenjörerna tjena årligen 6- till 8,000, ja, 10,000, eller ända till 15,000 kronor, och då kan man väl icke rimligtvis antaga, att den bäste och lämpligaste af dem skulle vilja för 4,500 kronor öfvertaga det stora arbete, som blir honom tillmätt i landbruksstyrelsen. Detsamma gäller i viss mån för de öfriga ledamöterna, och hvad chefen beträffar, så vågar jag hysa den mening, att om vi äfven framdeles skola erhålla en sådan, med den utrustning, att han skall kunna motsvara de rättvisa anspråk, som ställas på honom såsom vårdare och representant för landets modernäring, så är hvad Kongl. Maj:t för honom föreslagit icke för högt tilltaget. Visserligen säger utskottet något helt annat på sid. 37, första stycket, nederst, der det heter på följande sätt:

»Ehurn utskottet, enligt hvad redan anförts, ej funnit lämpligt, att styrelsen tillkommande aflöningar höjas till de nu af Kongl. Maj:t föreslagna belopp, har utskottet likväl beträffande ledamöterna i styrelsen, till hvilka enligt beslut vid 1894 års riksdag hänförts jemväl sekreteraren, ansett, att dessa tjänstemän, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag vid 1889 års riksdag, böra, för vinnande af likställighet med andra statens tjänstemän, med hvilka jemförelse torde kunna ifrågakomma, erhålla en till 4,500 kronor förhöjd aflöning.»

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Utskottet har visserligen icke sagt, med hvilka tjänstemän landbruksstyrelsens kunde komma i fråga att jemföras, men enligt mitt förmenande hade det legat nära till hands och funnits en osökt anledning för utskottet att göra jemförelsen mellan aflöningsförhållandena i de två embetsverk, som vi ega för näringarna, nemligen landbruksstyrelsen och kommerskollegium. Att göra dessa två verk likställda i aflöningsförhållanden, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, det tror jag haft goda skäl för sig, och den omständigheten, att landbruksnäringen både i afseende å produktionsvärdet, antalet arbetare, som användas i näringen, och de människor, som lefva af denna näring, är större och betydelsefullare än, ja, nära nog dubbelt större än alla de öfriga näringarna tillsammansantagna, den omständigheten kan icke rimligen verka derhän, att landbruksstyrelsen borde ställas i sämre ställning än det andra verket för näringarna. Det borde väl snarare vara tvärtom.

Det har påståtts både vid remissen af statsverkspropositionen i Andra Kammaran och äfven eljest, att de föreslagna löneförhöjningarna icke stå i förhållande till det arbete, som fordras af landbruksstyrelsen och som är dess tjänstemän ålagdt. Man har anført såsom bevis för denna anmärknings rättighet, att embets- och tjänstemännen äro så få i denna styrelse. Härvid har man uppenbarligen begått det väsentliga förbiseendet, att landbruksstyrelsens arbete icke är begränsadt inom embetsrummet eller inom hufvudstaden, utan att dess arbete är, så att säga, förgrenadt öfver hela landet, då det nemligen åligger styrelsens chef att öfvervaka och inspektera alla de specialskolor och institutioner, som äro förlagda öfver hela landet till jordbruksnäringens utvecklande och bästa. För att kunna bilda sig ett opartiskt omdöme om det arbete, som härigenom förorsakas styrelsen, torde det icke vara ur vägen att återkalla i minnet, hvad som för närvarande lyder under landbruksstyrelsens ledning och öfverinseende, och jag skall derfor be att få angifva detta. För närvarande höra under landbruksstyrelsen:

21 landbruksingenjörer,

6 landbruksstipendiater,

10 instruktörer och undervisare i särskilda delar af landbruksnäringen,

mejeriagenturen i Manchester,

fiskeriagenturen i Berlin,

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

2 landbruksinstitut,
1 mejeriinstitut.
24 landbruksskolor,
14 landtmannaskolor,
2 mejeriskolor,
24 mejeristationer,
7 kemiska försöksstationer,
19 frökontrollanstalter,
växtfysiologiska anstalten i Luleå,
statens entomologiska anstalt vid Albano,
fiskeriodlingsanstalten å Finspong,
smörprofvningsanstalterna i Malmö och Göteborg,
profvningsanstalterna för landbruksmaskiner och redskap vid Ul-
tuna och Alnarp, samt
nötboskapspremieringen.

Derjemte åligger det styrelsen att afgifva utlåtanden till Kongl. Maj:t i frågor, som röra statsunderstöd från så väl odlingslånefonden som frostförminskningfonden, och ensam har styrelsen tillsyn öfver utförandet af de arbeten, som ske för lån ur odlingslånefonden, och dessa uppgå för närvarande till öfver 200 stycken.

Det torde här af framgå, att den anmärkning, som rigtats mot landbruksstyrelsen i afseende derå, att arbetet skulle vara för ringa i förhållande till den föreslagna löneförhöjningen, är alldeles obefogad och grundar sig på ett förbiseende af hvad styrelsen åligger. Reservanterna från Första Kammaren hafva derfor icke kunnat annat än till alla delar instämma med departementschefen i hans yttrande till statsrådsprotokollet, då han säger (sid. 19, andra stycket uppifrån):

Det torde icke kunna förnekas, att, på sätt landbruksstyrelsen i sin nu omförmälda skrifvelse framhållit, omfattningen af styrelsens göromål under den tid, den varit i verksamhet, utvecklats sig i afsevärd mån och nått en vidd, som af styrelsens embets- och tjänstemän kräfde lika sträng tjänstgöring som den, andra embetsverks bättre aflönade tjänstemän hade att fullgöra. Otvifvelaktigt komme ock styrelsens göromål att än ytterligare ökas.

Hvad derefter angår frågan om förbättringar och förändringar i den administrativa organisationen af veterinärväsendet, har redan i denna sak blifvit så mycket sagdt af den föregående ärade talaren, att jag anser mig böra blifva mycket kort i detta stycke. Jag skall dock be att få säga några ord. Reservanterna hafva icke kunnat annat än dela departementschefens åsigt äfven i detta afseende, att vid en omorganisation af veterinärväsendets ledning endast två utvägar finnas att gå för att på ett nöjaktigt sätt lösa frågan, den ena att bibehålla medicinalstyrelsen såsom förvaltande myndighet i dessa ärenden, och den andra att öfverlemna dem till landbruksstyrelsen. Vid denna frågas afgörande är det två synpunkter, som särskildt böra beaktas och tagas i betraktande, nem-

ligen dels att den veterinärmedicinska fackkunskapen blifver på tillfredsställande sätt representerad i den nya administrationen, och dels att behörig hänsyn tages till landtbrukets ekonomiska intressen. Båda dessa mål torde lämpligen kunna vinnas genom att öfverflytta veterinärväsendet till landbruksstyrelsen, ty om der anställes en sakkunnig och duglig veterinär såsom föredragande och byråchef för veterinärärenden och det derjemte blefve styrelsens rätt och pligt att i viktiga specialfrågor infordra veterinärinstitutets lärarekollegii utlåtande och att i öfriga frågor, som äro af svårare beskaffenhet, och kanske företrädesvis sådana, som röra den allmänna hygien, antingen begära medicinalstyrelsens utlåtande eller sammanträda med denna myndighet för dessa ärendens afgörande, torde man kunna påstå, att den första af dessa synpunkter derigenom blefve tillgodosedd och att den praktiskt ekonomiska synpunkten genom detta sätt blefve tillgodosedd; det kan man taga för alldeles gifvet, då man i det fallet har landbruksstyrelsen såsom målsman för jordbrukets intressen. Härigenom skulle också medicinalstyrelsen vinna en ansenlig lättnad i sina arbeten. Medicinalstyrelsen upplyser, att det är en tung börda, som dessa veterinärärenden utgöra, uppgående till öfver 1,000 om året. De draga styrelsen från att kunna åtminstone i rätt tid och så fort som önskligt vore handlägga sådana ärenden, som i första rummet höra till dess uppgift. Dessutom är en stor del af dessa ärenden af rent praktisk och ekonomisk natur, så att de icke böra upptaga styrelsens tid och arbete. Man kan dock hoppas, att om den föreslagna förändringen genomföres, så skall så småningom det allvarliga och till oberäkneliga förluster ledande misstroende, som råder både inom och utom landet mot vårt veterinärväsende, gifva vika och upphöra samt lemna rum för förtroende.

Det är på dessa skäl, herr greve och talman, som jag anhåller att få yrka bifall, med afslag å utskottets förslag, till herrar Lundebergs med flere vid betänkandet fogade reservation i denna punkt.

Herr Odelberg, Theodor: Den otacksammaste uppgift, man gerna kan förelägga sig i den svenska Riksdagen, är väl att söka utverka anslag till landets jordbruksnäring eller, som den ock så vackert heter, modernäring och därför borde kunna påräkna statsutskottets och Riksdagens huldrika omvårdnad, ty det inträffar icke ofta, att sådana anslag till sitt fulla belopp varda beviljade, men i ett fall som detta, då utskottet afstyrkt en Kongl. Maj:ts proposition, af hvilkens antagande man sjelf väntar fördelar och således blir, så att säga, part i egen sak, blifver denna uppgift äfven i högsta grad obehaglig. Jag kan dock ej i denna fråga iakttaga tystnad, men jag vill emellertid hoppas, att ingen af denna kammares ledamöter skall tillskrifva mig egennyttiga motiv, utan tilltro mig kunna skilja sak från person.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Kongl. Maj:t har på framställning af landbruksstyrelsen aflåtit proposition med förslag om reorganisation af nämnda styrelse samt veterinärärendenas förläggande dit äfvensom förhöjning af lönerna till styrelsens tjänstemän, på det att verket måtte kunna påräkna fullt dugligt folk, egande förmåga att fylla den magtpåliggande uppgift, som blifvit landbruksstyrelsen förelagd. Jag har nog förutsett, hvilket ock inträffat, att illviljan skulle framkasta den anmärkningen, att kompetensen hos den nuvarande styrelsen ej ökas med högre löner, och var äfven därför betänkt på att hos Kongl. Maj:t hemställa, att de begärda högre lönerna först skulle utgå till nya innehafvare af platserna, men en dylik hemställan hade nog varit ganska oformlig och ej heller tilltäppt munnen på de klanderjuke. Vore det väl rimligt, att de yngsta ledamöterna skulle hafva högre löner än de äldre och, med ålderstillägg, samma löneförmåner som chefen; och för öfrigt, erkännes det, att arbetet i landbruksstyrelsen är af den beskaffenhet, att högre löner måste åt tjänstemännen bestås, vore det då staten värdigt att gagna på de nuvarande innehafvarnes bekostnad? Hade emellertid statsutskottet velat lösa frågan på ett sådant sätt, ej hade jag haft något att deremot erinra. Emellertid har statsutskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, men på hvilka skäl?

För det första anser utskottet, att en reorganisation af styrelsen skulle ställa sig hindrande i vägen för inrättandet af ett jordbruksdepartement, hvilken fråga synes ligga utskottet varmt om hjertat, och för det andra har utskottet sökt anledning till sitt afslagsyrkande i det yttrande i fråga om landbruksstyrelsen, som chefen för civildepartementet hade till det vid statsverkspropositionen 1889 fogade protokoll öfver civilärenden. Hvad det första skälet beträffar, tror jag, att det är temligen grundlöst. Vi må i en närmare eller fjernare framtid få ett nytt statsdepartement, dit endast jordbrukets ärenden eller dessa i förening med andra förläggas, så kan jag dock icke inse, att, såvida icke vår regeringsform skall ändras och ministerstyrelse införas, hvilket nog icke denna kammare vill vara med om, de centrala embetsverken blifva obehöfliga eller att de då behöfva vara mindre väl utrustade än nu. Hade emellertid utskottet härvidlag hyst någon berättigad fruktan, hade frågan kunnat lösas på så sätt, att lönetillägget beviljats på extra stat, såsom skedde vid reorganisationen af Ultuna landbruksinstitut. Det är emellertid glädjande för alla, som nitälska för främjande af vår modernäring, att statsutskottet icke skall ställa sig hindrande i vägen för inrättandet af ett landbruksdepartement, då frågan derom en gång kommer att framläggas, och jag vill hoppas, att det måtte blifva de nuvarande ledamöterna i utskottet förunnadt att infria detta löfte, som i föreliggande betänkande afgifvits i nämnda afseende.

Det andra skäl, som statsutskottet anfört, då det hänvisat till civilministerns yttrande till protokollet öfver civilärenden, bilagdt

1889 års statsverksproposition, deri uttalades, att landtbruksstyrelsens stat uppgjordes efter jämförelse med de i allmänhet under de senast föregående åren bestämda aflöningsförmåner, det skälet är af samma värde som det första. Om detta skäl egde tillämplighet år 1889, innan man ännu kunde bedöma, hvilken omfattning landtbruksstyrelsens verksamhet skulle taga, så följer väl ej deraf, att det äfven eger giltighet nio år derefter. Vår jordbruksnäring har liksom öfriga näringar gjort stora framsteg, och på den styrelse, som har till uppgift att bevaka dess intressen, ställas allt större och större kraf. Det är icke blott i kvantitativt hänseende arbetet ökats, dess beskaffenhet har ock undergått förändring, ty i den mån utvecklingen gått framåt och konkurrensen vuxit, hafva många frågor af ganska invecklad natur uppstått, hvilka kräfva lösning. Om de diariiförda ärendenas antal får utgöra en mätare på arbetskvantiteten, så har detta antal under styrelsens åttaåriga tillvaro, såsom en föregående talare redan upplyst, mer än fördubblats, och under innevarande års två första månader, sedan ärenden angående tuberkelundersökningar förlades till styrelsen, har vårt diariinumner sprungit upp till 1.300. Jag beklagar mig visst ej häröfver, men vill staten hafva personer, som taga hand om den ökade arbetsbördan och äfven äro mäktiga af några initiativ, får också staten betala. Vi jordbrukare äro visserligen icke vana vid stora pretentioner, men en gräns finnes dock, och Riksdagen får lof att taga i betraktande, att vid tillsättande af en del platser i landtbruksstyrelsen en konkurrens måste ega rum med den enskilda företagsamheten, och hvad pensionsrätten angår, som alltid framhålles såsom ett lockbete, är den åtminstone för två af ledamöterna fullkomligt illusorisk. Kan det nemligen vara rimligt att begära, att en person, som aflagt åtskilliga examina och derjemte såsom jordbrukare förvärfvat sig ett sådant anseende, att han kan sägas vara i landthushållningen erkändt kunnig och förfaren, hvilka kompetensfordringar ställas på den, som skall kunna föreslås till landtbruksinspektör, att en sådan person, säger jag, skulle vilja flytta till Stockholm och ingå i styrelsen mot en lön af 4,000 kronor eller, såsom nu föreslagits 4,500 kronor utan utsigt till biförtjenster eller befordran och i de flesta fall utan utsigt att hinna till pension? Platsen har ock en gång stått ledig öfver ett halft år, och jag vågar, i trots af hvad som häremot uttalats i Andra Kammaren, påstå i brist på kompetenta sökande. Öfveringenjören i styrelsen är sedan tre år pensionsmessig, men trots att hans befattning ej varit kungjord till ansökan ledig, utan han erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att kvarstå, vågar jag påstå, att någon fullt lämplig person, som velat öfvertaga befattningen, ej stått till buds. De, som kunna söka befattningen, äro lätt räknade, då såsom kompetensvilkor uppstålts att hafva tjenstgjort som landtbruksingenjör i fem år. Denna tjensteman skall vara landtbruksingenjörernas närmaste chef, öfvervaka deras arbeten samt granska alla planer till vattenafledningsföretag, till hvilkas

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

utförande lån eller anslag af staten sökes. En dylik plats kräfver en ingenjör med framstående skicklighet, som åtnjuter sina underordnade ingenjörers odelade förtroende, och på hvilken granskningsarbete i tekniskt afseende styrelsen kan fullt lita. När nu en skicklig landbruksingenjör är så öfverhopad med göromål, att han understundom måste sysselsätta fem à sex biträden och således kan påräkna en ganska afsevärd förtjenst, huru skall man kunna vänta, att en sådan person vill flytta till Stockholm och ingå i styrelsen med utsigt att möjligen erhålla 500 kronor mindre i pension, än om han qvarstannade som landbruksingenjör? Det är betecknande för statsutskottets omvårdnad om jordbruksnäringen, att, medan för öfveringenjörerna i patent- och registreringsverket föreslagits en lön af 5,500 kronor, för öfveringenjören i landbruksstyrelsen 4,500 kronor ansetts tillräckligt, och dock kan jordbrukarnes väl och ve bero på, huru denna tjänsteman granskar arbetsplanerna till odlings- och frostminskningsföretag, för hvilka kostnaderna understundom kunna uppgå till flera hundra tusen kronor. Aldrig har heller, trots en till småaktighet gående sparsamhet, det till styrelsen anvisade expensanslag räckt till. Man har nu ock anmärkt, att ledamöternas antal i landbruksstyrelsen är för fåtaligt för att så höga löner som de af Kongl. Maj:t begärda skola kunna beviljas. Jag för min del har föreställt mig, att det skulle vara efter arbetsmängden och ej efter arbetarnes antal lönerna bestämdes, men om för öfrigt ej en mängd underordnade ordinarie och extra tjänstemän trängas i styrelsens lokaler, så sortera dock direkt under styrelsen omkring 40 tjänstemän. Om den mängd institutioner, som styrelsen har att öfva inseende öfver, har en föregående talare redan lemnat upplysning.

Nu har man såväl i tidningspressen som i utdelade broschyrer sökt motarbeta Kongl. Maj:ts förslag och göra landbruksstyrelsens åtgöranden så misstänkta som möjligt i jordbrukarnes ögon. En talare i Andra Kammaren aktade icke heller för rof att under remissdebatten varna jordbrukarne för styrelsens chef, hvilken skulle vid tömmande af sin bragebägare svurit att utvidga sitt rike åt öster och vester, norr och söder. Jag hoppas dock, att sådant tal icke skall vinna tilltro hos landtmännen, hvilka under åtta års samarbete med landbruksstyrelsen torde hafva kommit till visshet om, att dess sträfvanden icke äro rigtade på några magtutvidgningsförsök gent emot landets jordbrukare. De hafva säkerligen kunnat öfvertyga sig om, att icke någon fråga af vigt behandlats inom styrelsen utan deras hörande. Vi hafva nemligen i alla viktiga frågor sökt samarbeta med jordbrukarne genom deras representationer, hushållningssällskapen, och detta samarbete har ofta varit så lifligt, att man kunnat befara, att hushållningssällskapen deraf skulle känna sig betungade. Gifvet är, att i ett land, sådant som vårt, med dess stora utsträckning i norr och söder, och hvars jordbrukare arbeta under så vidt skilda förhållanden, åsigterna bland dessa jordbrukare

i mångt och mycket skola vara olika, men vår sträfvan har alltid varit att såvidt möjligt söka sammanjemka åsigtarna.

Hvad som dock skaffat landbruksstyrelsen och särskildt mig såsom styrelsens chef bittra fiender, det har varit vår öppet uttalade sträfvan att söka hos styrelsen sammanföra bitarne af vår splittrade och söndertrasade jordbruksadministration. Det kan omöjligen vara lämpligt, att jordbruksärendena äro fördelade på fem, sex olika styrelser, hvarigenom splittring och ej enighet i administrationen uppstår. Hvad vi framför allt behöfva är en kraftig administration, som tillvaratager jordbrukets intressen och som jordbrukarne kunna taga för hufvudet. om något underlåtes, som borde göras. Och denna vår sträfvan är för öfrigt alldeles densamma som jordbrukarnes egen, då de vilja åstadkomma ett särskildt departement, dit alla jordbruksärenden skulle förläggas. Det kan ej heller med fog sägas, att landbruksstyrelsens sträfvan att hos styrelsen sammanföra alla ärenden rörande jordbruket skall kunna ställa sig hindrande i vägen för införandet af ett jordbruksdepartement.

Nu har landbruksstyrelsen under sin åttaåriga tillvaro sökt att få tillhoppa och rädda några spillror af jordbruksadministrationen, men detta har icke kunnat ske utan åtskilligt kif och split. Nu är stunden kommen, då ett stort steg i den efter min mening rätta riktningen kunde tagas, då förslag väcktes om att veterinärärendena skulle förläggas till styrelsen, men härtill har statsutskottet sagt ett bleklagdt nej, dock utan att gifva något skäl för sitt afslag. Utskottet »tror», att en sådan öfverflyttning icke skulle vara lämplig, men hvad utskottet vet är, att den nuvarande organisationen med veterinärinstitutets föreståndare såsom tillförordnad föredragande i medicinalstyrelsen ställer sig billigare. Men utskottet borde också taga i betraktande, att vi på detta sätt icke få någon nöjaktig veterinärstyrelse, och att undervisningen vid och skötseln af veterinärinstitutet på detta sätt förryckes.

Frågan om ordnandet i vårt land af veterinäradministrationen är af gammalt datum. Den har uppnått mannaåldern, men utvecklingen har gått långsamt. Frågan upptogs redan år 1863, då en komité tillsattes för ärendets utredning. Komitén föreslog inrättandet af en särskild veterinärstyrelse, bestående af en generaldirektör och chef samt två föredragande ledamöter. Detta förslag har nu accepterats af herrar veterinärläkare, dock med förbehåll att äfven chefen skulle vara veterinär, hvilket komitén aldrig föreslagit. Utisigtarna för realiserandet af en dylik plan torde väl ej vara stora, och föreligger frågan härom i alla händelser ej nu. För närvarande föreligger till afgörande, huruvida veterinärärendena fortfarande skola behandlas af medicinalstyrelsen, som anhållit att blifva derifrån befriad, eller öfverflyttas till landbruksstyrelsen. Det sistnämnda förslaget har accepterats af Kongl. Maj:t, som begärt en lön af 6,400 kronor åt en veterinär såsom föredragande inom landbruksstyrelsen.

Vid bedömandet af denna fråga bör noga tagas i öfvervägande,

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*

(Forts.)

hvilken fackkunskap, i medicin eller jordbruk, är för en kraftig veterinäradministration den viktigaste, och hvilket intresse, jordbrukarens eller läkarens, har det största berättigandet att vara i en dylik styrelse representeradt. Jordbruket är i denna sak så djupt intresserad och dess väl eller ve är i så hög grad beroende af huru denna administration handhafves, att det är i högsta grad förvånande, att statsutskottet, der dock så många jordbrukare hafva säte och stämma, helt och hållet vill beröfva jordbruket rätt att hafva sitt ord med vid afgörandet af veterinärfrågorna. Förläggas dessa till medicinalstyrelsen, och anställs der som föredragande en visserligen i teoretiskt afseende förstklassig veterinär, t. ex., såsom skett, en professor i anatomi, saknande praktik, och han jemte medicinalstyrelsens öfriga ledamöter, af hvilka man ju endast undantagsvis kan vänta sig kännedom om eller intresse för jordbruksförhållandena, skola skrifva lagar efter konstens alla regler för oss jordbrukare, så befarar jag, att vi få känna på ett regemente, som icke blir mildt. Hygienen har gjort stora framsteg, men skola dess läror tillämpas med vetenskaplig stränghet, så tror jag, att mängden jordbrukares ruin deraf kan blifva följen. Bakteriologien har gjort stora framsteg, och krig skall nu föras mot milliarder osynliga fiender. Men gör man upp stridsplanerna på embetsrummet utan att tänka på, om jordbruket förmår bära krigskostnaderna, så kan det lätt hända, att landets boskapskötsel kommer att lida ett betänkligt afbräck. Operationerna komma kanske att lyckas, men patienterna dö. Om våra i teoretiskt, men så ej alltid i praktiskt afseende väl utbildade veterinärer få allt för intimt samarbeta med herrar läkare, så kan det lätt hända, att de glömma att de äro till för jordbrukets skull och icke jordbruket för deras.

Jag har under de sista åren haft tillfälle att blicka in i veterinäradministrationen och jag har härigenom kommit till klarhet om hvad det är man önskar och åtrår. — Hvarför skulle icke Riksdagen kunna förlägga veterinärärendena i sin helhet till landbruksstyrelsen, då redan förut en så ren veterinär-angelägenhet som tuberkulinundersökningarna är dit förlagd? Medicinalstyrelsen är öfverhopad med göromål och vill slippa från veterinärfrågorna. Förläggas dessa till landbruksstyrelsen och få vi der en duglig veterinär till föredragande, hvilket ej torde vara omöjligt, om blott en skälig lön kan erbjudas, så behöfver man icke befara, att icke hans råd i rent veterinära frågor skola följas af styrelsen. Kan man i någon styrelse förutsätta större intresse för landets boskapskötsel i allmänhet, och för att dess boskapsstammar icke måtte hemsökas af smittosamma sjukdomar? Vare sig man förlägger veterinärärendena till den ena eller andra styrelsen, blir det den föredragande veterinären, som får konstatera en utbruten sjukdom, men jag vill påstå, att förmågan att hindra sjukdomens vidare spridning finnes hos landbruksstyrelsen i lika hög grad som någonsin hos medicinalstyrelsen. Jag är också öfvertygad, att veterinärerna skola känna sig långt mer hemma-

stadda i landtbruksstyrelsen än i medicinalstyrelsen, der de aldrig skola kunna väcka något riktigt intresse för sina angelägenheter och der de alltid komma att blifva främmande gäster. Men det är finare att sitta till bords med herrar läkare än med oss simpla landtmän — æresfölelsen behöfver ej kränkas.

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Jag vet nog, att det icke finnes en tillstymmelse till utsigt för, att förslaget skall gå igenom. Jag har icke ens en aning om, hurudan stämningen gent emot detsamma är i denna kammaren, och jag kommer icke att framställa något yrkande, men jag kan försäkra, att nederlaget icke kommer att nedslå mitt mod. Jag är fullt och fast öfvertygad om, att jag strider för en rättfärdig sak, och att det varit landtbruksstyrelsens ovilkorliga skyldighet att för Kongl. Maj:ts påpeka, att med de löner, som för närvarande består, ej finnes möjlighet att till styrelsen förvärfva annat än secunda och tertia folk, under det att landets landtbruksadministration kräfver prima. Det sätt, hvarpå statsutskottet nu löst frågan, är dock mycket slugt och bra uträknadt. Utskottet har höjt lönen åt ledamöterna i styrelsen med 500 kronor åt hvar för att för den närmaste tiden hafva ett nära till hands liggande skäl att afslå möjligen förnyade framställningar om landtbruksstyrelsens reorganisation. — På mina kamraters vägnar får jag emellertid tacka för dessa 500 kronor, för den dusör, utskottet sålunda lemnat dem, men det ändamål, hvarför styrelsen begärt att få högre löner, nemligen möjligheten att derigenom kunnalocka fullt kompetenta personer att söka platserna i styrelsen, i den mån de blifva lediga, har på intet sätt vunnits. Statsutskottet hade mycket väl kunnat bespara dessa 2,000 kronor årligen åt statsverket.

Som sagdt, har jag icke något yrkande att framställa.

Herr Lybeck: Efter det rediga och klara anförande, som afgifvits af chefen för landtbruksstyrelsen, skulle jag väl kunnat afstå från ordet, då jag egentligen ej har någonting att tillägga till hvad han sagt, men då jag inom utskottet tillhört reservanterna, anser jag mig böra yttra några ord, om ock i största korthet.

Jag har varit och är fortfarande varmt intresserad för inrättandet af ett jordbruksdepartement, hvarför jag med synnerlig tillfredsställelse tagit del af hvad utskottet i första punkten af sin motivering framhållit, och jag föreställer mig, att man äfven kommer att taga fasta på den välvilja, utskottet der uttalat för saken. Så långt går jag med utskottet, men sedan tager jag afstånd från detsamma.

Beträffande nu lönefrågan, hvilken jag anser vara sjelfva corpus delicti i denna sak, kan jag icke finna annat, än att — äfven om vi få ett jordbruksdepartement, tack vare statsutskottets kraftiga medverkan, då den frågan förekommer — ett centralt embetsverk måste fungera vid sidan af departementet, och till detta embetsverk lär väl då landtbruksstyrelsen blifva utsedd. Det blifver väl då också nödvändigt, att tjänstemännen i detta embetsverk komma i

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*

(Forts.)

åtnjutande af skäligen löner. Det kan icke förnekas, att tjänstemännen i landbruksstyrelsen intaga en säregen ställning i jämförelse med andra statens tjänstemän. Utom de teoretiska kunskaper, som måste fordras af innehafvarne af dessa platser, bör man derjemte på dem kunna ställa det anspråket, att de ega synnerligen framstående praktiska insigter, och kammarens ledamöter veta väl, att sådana förvärfvas icke utan många och långa års erfarenhet. Här af följer, att det är först vid mogen ålder tjänstemännen i denna styrelse kunna få intaga sina platser, och att många af dem, menskligt att döma, icke i likhet med öfriga tjänstemän i statens verk kunna komma i åtnjutande af pension.

Medan jag har ordet, skall jag be att få något närmare beröra dessa tjänstemäns löneförmåner, och det torde ursäktas mig, om jag härvid börjar i början, d. v. s. med sjelfva chefen.

Ledamöterna af denna kammare kanske veta, att innan han mottog chefskapet för landbruksstyrelsen, hade han sysselsättning såsom jordbrukare å sin egendom i Stockholms närhet. Han erhöll efter utnämningen Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd att få vara bosatt på denna sin egendom och således icke behöfva bo i Stockholm, men lång tid hann icke förflyta, förrän det visade sig, att ett sådant arrangement var omöjligt för den, som ville pligttroget sköta sin tjänst. Han var således nödsakad att flytta in till Stockholm och att skaffa ett substitut, som skötte hans egendom. Huru det under sådana förhållanden skall gå med tjänstgöringspenningarna, öfverlemnar jag åt kammarens ledamöter att bedöma.

Såsom bevis på, huru otillräckligt lönade öfriga tjänster inom styrelsen äro, vill jag nämna, att kort efter det en ledamot i landbruksstyrelsen, nemligen landbruksinspektören, aflidit och ansökningar till tjänsten börjat inkomma, var jag uppe i styrelsen på besök — icke för att söka platsen, det kan jag försäkra — och det inträffade då, att en jordbrukare från en af landets sydliga provinser, känd såsom synnerligen duglig och praktisk, kom upp dit. Det hade visat sig, att ingen af de förut sökande kunde anses lämplig, och chefen sken nu upp och tyckte mena »här är den rätte mannen på den rätta platsen». Men när den rätte mannen fick höra de vilkor, som erbjödus honom, svarade han: det är jemnt 1,000 kronor mindre, än hvad jag har i min nuvarande tjänst, men dessutom har jag der husrum och vedbrand.

Med öfveringenjörplatsen förhåller det sig så, att den platsen kan sägas vara vakant. Tjänsten är visserligen tillsatt på förordnande, men den, som innehar förordnandet, är pensionsmessig såsom landbruksingenjör, och det har endast varit på grund af stor öfvertalning, som han hittills stannat kvar på platsen. Denna plats måste vara besatt med en landbruksingenjör, men dessas vilkor äro sådana, att, om man vill söka en duglig person, det icke finnes någon, som är villig att taga sysslan med den nuvarande lönen.

Jag frågar, om det är rimligt, att lönerna i ett embetsverk,

som skall vara målsman för det svenska jordbruket och som dessutom endast har några få tjänster, skola vara så knappt tillmätta, att man icke har rättighet att fordra att der finna tjänstemän, som med afseende å förmåga och duglighet äro första klassens folk, och jag är öfvertygad, att svaret på denna fråga icke kan blifva mer än ett.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till det kongl. förslaget.

Herr Wennerberg: Innan jag öfvergår till hvad jag egentligen ämnat säga, ber jag, på grund deraf att flere talare synnerligen fäst sig vid den af Kongl. Maj:t begärda löneförhöjningen, att få säga, att jag för min del ingenting har emot det kongl. förslaget i detta stycke, utan att jag tvärtom med glädje skall rösta för detsamma, då jag anser det alldeles nödvändigt, att inom landbruksstyrelsen sådana löner bestämmas, att man skäligen kan påräkna att få dugligt folk i styrelsen.

Lönefrågan är emellertid för mig en jemförelsevis obetydlig fråga, hvaremot den i tredje punkten af betänkandet förekommande organisationsfrågan är af vida större vikt.

Redan för mer än tjugu år sedan var frågan om organisationen af veterinärväsendet på tal. Det var på den tiden min särskilda pligt att söka taga reda på denna fråga och efter förmåga söka föra den till sin lösning. Jag kom då till det resultat, att det för att få veterinärväsendet väl ordnad fordrades icke blott ombyte af arbetssätt och styrelse, utan äfven att man helt och hållet öfvergåfve den då och allt sedan varande anordningen, enligt hvilken veterinärväsendet är förlagdt på en styrelse, underordnad och ungefär jemställd, och i stället inrättade ett jordbruksdepartement, hvarunder samtliga veterinärendena finge sortera. Under den långa tid, som sedan dess förflutit, har denna fråga visserligen icke afsonnat, tvärtom, det har knappt funnits ett enda år, då det icke visat sig, att den ännu finnes i lifvet; och om än min förhoppning om ett snart afgörande icke är lika stark som min önskan derom, är det dock min fulla öfvertygelse, att ett departement för jordbruket skall komma att inrättas, som det heter, förr eller senare.

Jag tror, att detta är den enda och rätta lösningen af denna svårlösta fråga. I våra största och mest jordbruksidkande länder är öfver allt veterinärväsendet ställdt under ett jordbruksministerium. I England, i Preussen, i Frankrike och, som jag tror, äfven i Belgien har man det så inrättadt, och jag kan icke se, att det förefinnes någon omöjlighet att tänka sig saken ordnad på samma sätt hos oss.

Säkert är emellertid, att hvarje ändring, som icke är egnad att bringa oss ur de nuvarande provisoriska förhållandena, icke är till annat tjenlig än att ytterligare fördröja ordnandet af denna angelägenhet. Ty hvilken stor förändring väntar man sig väl deraf, att veterinärväsendet öfverflyttas från medicinalstyrelsen till landbruks-

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*

(Forts.)

styrelsen? Jag kan icke känna mig fullt säker på, att icke från veterinärernas sida snart nog skulle uppenbara sig samma oro som nu, då dessa ärenden höra under medicinalstyrelsen. Inom denna styrelse funnos dock personer med öfverlägsen insigt i många delar af hvad som är af vigt för veterinärväsendets behöriga handhavande, och den öfverlägsna insigten har alltid sin styrka med sig.

Jag medgifver, att medicinalstyrelsen kanske icke kunnat fullkomligt tillfredsställa alla de fordringar, som veterinärerna med mer eller mindre rätt framställt, och att det finnes sådana, hvilka en landbruksstyrelse bättre skulle hafva kunnat tillgodose. Men hvad skall härmed vinnas? I ett fall blefve kanske ställningen för veterinärväsendet bättre, men lika säkert vore, att den i ett annat fall blefve sämre, om nu veterinärväsendet, såsom man har för afsigt, öfverflyttades från medicinalstyrelsen, som i så många år skött detsamma, till landbruksstyrelsen. Kastar jag blicken från alla de små olägenheter, från det trassel, som under denna tid förekommit, får jag dock säga, att saken gått och ingalunda gått tillbaka.

Så har äfven gått med afseende på den ställning, vårt svenska jordbruk under de senare åren intagit, och som orsakat, att både medicinalstyrelsen och landbruksstyrelsen haft icke blott lika mycket som förut, utan mer att göra för att tillfredsställa de fordringar, som med allt skäl kunnat på dem ställas. Medicinalstyrelsen är öfverhopad med arbete och vill gerna slippa från veterinärväsendet; landbruksstyrelsen är så ock och blir det än mer, ty jordbruket skall snart gifva denna styrelse alldeles tillräckligt att syssla med för att göra veterinärsaken till bisak, och huruvida då veterinärerna der skola känna sig mer hemmastadda än i medicinalstyrelsen, be- tviflar jag.

Af hvad jag sagt framgår först och främst, att jag icke anser frågans rätta lösning kunna ske på det af Kongl. Maj:t föreslagna och af reservanterna från denna kammare framhållna sättet. Men väl kan deraf följa, att frågan om några år kommer upp igen och i samma skick som nu, då vi åter stå på samma ståndpunkt, och det vigtigaste af allt för vår modernäring, ett jordbruksdepartement, ej kommit till stånd. Af hvad jag sagt är äfven tydligt, att jag icke kan ansluta mig till reservanterna från denna kammare, utan att jag, på de skäl, som angifvits af utskottsledamöterna från Andra Kammaren och i betänkan- det återfinnas å sid. 36, ställer mig på deras sida.

Jemte sjelfva hufvudfrågan finnes åtskilligt af mindre vigt, som torde behöfva att för kammaren påpekas. Så t. ex. i det långa och nästan mer långa än fullständiga anförande, som finnes om denna sak att läsa, förekommer såsom en nära nog sjelfskrifven sak en åtskillnad mellan s. k. militära och civila veterinärer. Vi kunna tänka oss hela löjligheten af en slik åtskillnad, om den skulle förekomma i afseende på vården om människornas helse. Man har tagit sig för att här göra en alldeles oriktig skillnad. Veterinärer som

veterinärer, och finnes en ordentlig veterinärstyrelse, böra *alla* der-
under höra tillsammans, annars gifver man upphof åt en dualism,
som skall åstadkomma och har åstadkommit mycket krångel. Jag
har fåfängt sökt efter skälen för denna åtskilnad. Jag har anteck-
nat, att det, som skulle innehålla det förnämsta skälet härför, inne-
hålles blott i de orden: »hvad särskildt anginge de militära veterinär-
ärendena, syntes dessa utan svårighet kunna handläggas i arméförvalt-
ningens sjukvårdsbyrå.» Mina herrar, det är icke något skäl, och
allra minst då det gäller en organisationsfråga. Der måste man
genast från början se till, att icke den blifvande organisationen göres
så slapp i sina fogar, att den snart ramlar.

*Förhöjning af
anslaget till
landbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

En annan liten, kanske obetydlig sak har vidare fäst min upp-
märksamhet. Jag vet icke af hvad anledning reservanterna i 3:je
punkten förvandlat det af Kongl. Maj:t använda ordet »ledamot»
till »byråchef». Jag har antagit den lindrigaste förklaring, som är
möjlig, och den är, att man ansett det vara detsamma; men i all-
mänhet är det icke så. Det är farligt att göra sådana ändringar i
hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och jag kan icke tänka mig, att re-
servanterna i utskottet utan vidare utbytt den ena benämningen mot
den andra. Dock anser jag detta vara till *innehållet* en småsak.
Det är nog en sådan, som lätt kan förklaras och kanske äfven för-
svaras. I *formellt* hänseende är det dock icke en obetydlighet.

Det heter också — då man tänkt sig veterinärväsendets öfver-
flyttning till landbruksstyrelsen — att saken vore hjälpt med att
en veterinär der blefve föredragande. Jag hänvisar då till hvad
veterinärmyndigheterna sjelfva sagt, att de ansåge minst *tre* före-
dragande nödvändiga, då specialiseringen af sjukdomsföremål vore så
stor, att veterinärvetenskapen icke blefve fullständigt representerad
genom en enda föredragande. Jag lemnar derhän, i hvad akt och
mening denna åsigt blifvit framställd från veterinärernas sida; möjli-
gen vilja de utgöra en styrelse sjelfva. Detta har dock från alla
håll, först och främst från departementschefens sida, helt och hållet för-
kastats, och jag gifver honom häruti alldeles rätt. Att veterinärväsendet
utan sammanblandning med jordbruksintresset eller helsovårdsintresset
i allmänhet skulle utgöra ett fristående embetsverk, kan jag icke
tillstyrka.

Innan jag slutar — och det skall strax ske — ber jag de
herrar, som framhållit möjligheten af att den begärda högre lönen
skulle komma att menligt inverka på de åsyftade resultaten, att
derom få säga min tanke. Jag vågar icke härtill säga ett absolut
nej. Men enligt min öfvertygelse finnas bland de i denna kammare
för svenska jordbruket intresserade — och till dem vågar jag räkna
mig — icke många, hvilka på ett så klent skäl skulle vilja frångå
Kongl. Maj:ts proposition. Jag började med att säga, att jag med
glädje skulle rösta för det högre beloppet, men jag säger med samma
bestämthet, att jag måste motsätta mig den af reservanterna före-
slagna formuleringen af 3:je punkten. Mycket viktigare än det nu

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.
Forts.)*

föreslagna penningbeloppet är den organisation af veterinärväsendet, som det här gäller. Denna fråga började redan bringas på offentligt tal af den stora komitén 1863, men långt förut var den äfven patänkt och förorsakade mycket besvär under hela 1870-talet. Min öfvertygelse är, att, såvida man vill i slutet af århundradet gifva veterinärväsendet en förbättrad ställning, det är skäl att afslå reservanternas och yrka bifall till utskottets framställning i 3:je punkten, hvilket jag härmed ber att få göra.

Herr Tamm: Då jag icke varit närvarande vid behandlingen af denna fråga i utskottet, har det af flera personer satts i fråga, huruvida icke orsaken till min bortovaro vid detta tillfälle vore att söka i min obenägenhet att yttra mig i ämnet; jag brukar dock icke vara rädd att uttala min mening och skall icke heller undvika att göra det vid detta tillfälle, utan bedja att få framställa några anmärkningar.

Då denna landtbruksstyrelse först inrättades, minnes jag väl, att jag då framhöll mina betänkligheter mot den utbrytning ur landtbruksakademien, som benämndes landtbruksstyrelsen, och mot den organisation, som föreslogs, under det jag på samma gång bestämdt betonade, att enligt min förmening den hufvudsakliga, snart sagdt, hela bördan af ansvaret för styrelsens gagnelighet komme att hvila på den, som blefve chef för den nybildade styrelsen, att vidare lönen då sattes för liten, att den borde vara så stor, att en i landtbruk särskildt kunnig och erfaren man kunde till tjänstens besätande påräknas. Intet, som sedermera inträffat, har kunnat rubba denna min åsigt, och i detta hänseende står jag således på samma ståndpunkt som reservanterna. Att, som då skedde, lemna endast teorien och den vetenskapliga forskningen kvar i landtbruksakademien och förflytta all praktiken till landtbruksstyrelsen, var efter min mening en föga god anordning för någondera institutionen. Från mina pojkar minnes jag en händelse, som slog lifligt an på mitt pojksinne och som det torde tillåtas mig att här omnämna. Jag var en vinter på besök hos min gamle farfar, och det hände, att tvenne fruntimmer skulle ut och åka i en släde, försedd med tvenne parmedar. Det var kallt, och sedan dessa fruntimmer, väl ombonade, tagit plats i täcksläden, sutto de der, med nedfälda fönster, temligen orörliga. De hade framför sig på kuskbocken en gammal döf kusk, som tjente sitt sista år. Herrskapet åkte ut, men kusken kom ensam hem, åkande på endast halfva eller den främre delen af släden. Det hade händt så, att vid »Blomens grind» på grund af vägens ojemnhet en sprint, som förenade slädens främre del med den bakre, hade hoppat ur. Baksläden blef stående på vägen med de gamla gummorna inuti. Kusken åkte raskt på utan att märka, att kaleschen blifvit efter. Jag kan icke hjälpa, att detta eger en viss tillämpning på den organisation, som Kongl. Maj:t föreslog, då landtbruksstyrelsen inrättades. Det är onekligen denna sty-

relse, som här är kusen, den drivande kraften, som skulle föra det hela framåt, men de inuti kaleschen sittande gummorna skulle jag vilja påstå ega sin motsvarighet i landbruksakademien af brist på kontakt med det praktiska jordbruket. Det är fara för att det kommer att gå densamma liksom dessa gummor; de fingo sitta, der de sutto. till dess någon kom tillstädes och hjälpte dem upp. Huruvida organisationen för landtbruksstyrelsen är fördelaktig, derom har jag mina tvifvel, ty landtbruksstyrelsen har fått ett ofantligt stort verksamhetsfält sig anförtrodt. Den har visserligen en ytterst energisk och verksam chef, som gjort allt hvad han kunnat göra, men han är dock stäld i ganska svåra förhållanden. Han skall afgöra en mängd saker, der han, så att säga, icke förfogar öfver de organ, hvarigenom de af honom kunna prövas. Jag vill i detta hänseende endast påminna om, att alla kemiska stationer blifvit stälda under landtbruksstyrelsen. Chefen kan ej förstå allt; ingen af byråcheferna har i kemi specialkänedom; och icke kan man väl för hvar detalj tillsätta en byråchef. Styrelsen skulle på detta sätt svälla ut undan för undan med nya byråchefer utan att man dermed skapade organ, utan hvilka densamma icke kan verka, lösa, kontrahera, pröva de frågor, som styrelsens svåra uppgift ställer på den i allt större mängd och omfattning. Nu är jag äfven tveksam, om icke denna förflyttning af veterinärerna, som onekligen har mycket som talar för sig — och detta är redan framfördt — innebär en fara, på det sättet nemligen, att den veterinär, som skulle som byråchef ingå i styrelsen, kunde mer eller mindre, genom att sitta inne med hela sin sakkunskap, blifva allt för allenabestämmande. Vidare finnes en passus i den kongl. propositionen, som jag icke kan underlåta att omnämna. Det står i en liten mellanmening bland skälen för den ökning af lönerna, som är föreslagen: »otvifvelaktigt komme ock styrelsens göromål att än ytterligare ökas genom de anordningar, som kunde komma att vidtagas för att tillmötesgå Riksdagens år 1896 uttalade önsknningar om beredande af möjlighet för strandegare att i vidsträcktare mån, än nu vore medgifvet, tillgodogöra sig vattenkraften i landets forsar och vattenfall.» Hvad skall landtbruksstyrelsen dermed att göra? Mig synes lämpligare, att dessa angelägenheter, så länge väg- och vattenbyggnadsstyrelsen existerar, handhafvas af denna myndighet. och jag kan icke neka till, att det ligger en fara uti att på detta sätt hopa göromål af olikartad beskaffenhet på landtbruksstyrelsen.

Det är i synnerhet dessa tvenne betänkligheter, som för mig framträda: den ena, att organisationen enligt förslaget är ofullständig, då landtbruksstyrelsen till betydlig del är beröfvad det teoretiska stöd, den borde hafva, och den andra, att jag icke fullt kan frigöra mig från farhågor beträffande följderna af att på detta sätt öka på byråchefernas antal, så att vi få en styrelse med en chef och en hel lång rad af endast byråchefer. Det är nog dessa betänkligheter, som ligga till grund för utskottets förslag. Af allt hvad jag hört

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

framgår tydligt, att hvarken den ringaste ovilja mot chefen för landtbruksstyrelsen eller någon som helst njujghet emot jordbrukarne här varit bestämmande. Men det finnes, såsom jag tror, en känsla af att denna organisation, som vi nu hafva, icke är sådan den borde och kunde vara. Det är nog detta, som funnit sitt uttryck i motiveringen, som talar om ett landtbruksdepartement. Huruvida detta eller något annat bör vara den rätta lösningen lemnar jag derhän, men jag har icke kunnat underlåta att uttala mina betänkligheter. Då jag icke begagnat min rätt att i utskottet framställa något yrkande, skall jag icke heller nu göra det, men jag tror, att det ändå kräfvades något mera för att göra landtbruksstyrelsen fullt effektiv än endast ett anordnande af en ny byråchefsbefattning och höjande af lönerna.

Herr Nyström, Thomas: Jag skall icke besvåra kammaren mycket i denna fråga, utan lofvar att fatta mig kort. Det har visat sig, att de löpande göromålen i landtbruksstyrelsen betydligt ökats, men det är icke nog med detta, utan det förestår ännu flera utvidgningar af dess verksamhet.

Den siste talaren nämnde, att redan departementschefen framhållit, att styrelsens göromål otvifvelaktigt komme att än ytterligare ökas genom de anordningar, som kunde komma att vidtagas för att tillmötesgå Riksdagens år 1896 uttalade önskningsom beredande af möjlighet för strandegare att i vidsträcktare mån, än nu vore medgifvet, tillgodogöra sig vattenkraften i landets forsar och vattenfall. Jag tror, att det vore ganska önskligt, att äfven landtbruksstyrelsen finge något att säga i denna fråga, och att ärendet icke öfverlemnades ensamt åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Men jordbrukets utveckling har icke under senare tider löpt i de gamla hjulspåren. Det har tillkommit nya förhållanden, som fordra nya åtgärder. Tänka vi endast på exporten af boskap, hvilka svårigheter har icke den frågan mött, och hvilka anspråk ställas icke i det afseendet på landtbruksstyrelsen! Sedan denna export, som 1896 gifvit en inkomst af nära 5 millioner kronor, för det närvarande är helt och hållet stängd, har på dagordningen kommit frågan om export af kött. Huru långt har man hunnit i dess lösning? Om man deremot ser på förhållandena i vårt grannland Danmark, så finner man, att der är allting redan ordnad och exporten i jemn gång. Det är en tvungen sak att snart söka få denna köttexport ordnad; och att den frågan kommer att taga landtbruksstyrelsens tid mycket i anspråk, derom kunna vi ju vara ense. Men då landtbruksstyrelsens krafter äro förut mycket upptagna, begär Kongl. Maj:t dels inrättande af en ny byråchefstjänst, dels att aflönningen för de förutvarande tjänstebefattningarna hos styrelsen skola höjas så, att man kunde hafva utsigt att få fullt skickliga och erfarna personer till byråchefer. Då en af dessa redau uppnått pensionsåldern, synes tidpunkten vara inne för beviljande af de löneförhöjningar, som kunna

förekomma att landtbruksstyrelsen tillsättes med personer af andra eller tredje klassens erfarenhet, utan tillförsäkra styrelsen fullt kompetenta personer till ärendenas handhavande. Jag hemställer därför, att denna kammare behagade ansluta sig till det förslag, som af reservanterna framlagts, hvarigenom garanti beredes, att styrelsen blir så starkt organiserad som möjligt.

*Förhöjning af
anslaget till
landtbruks-
styrelsen m. m.*
(Forts.)

Friherre Klinckowström: Jag har begärt ordet särskildt därför, att jag är landtbrukare och mycket intresserar mig för denna fråga. Efter min mening kommer jag att votera med utskottet, icke därför att jag vill rangera mig på samma sida som Kongl. Maj:t i afseende på härvarande proposition, utan därför att jag anser, att genom ett bifall till det förslag, som utskottet här bjudit Riksdagen, komme hela frågan att falla för närvarande, och derhän vill jag också drifva den; det är alldeles gifvet, att med ett anslag på ordinarie stat af 3,000 kronor kan icke en så stor och vigtig organisation ega rum. Kongl. Maj:t begär i sin proposition en tillökning af 21,500 kronor på ordinarie stat; men, mina herrar, jag anser denna tillökning icke förslå för en gagnande organisation af denna fråga, och landtbruket eger enligt mitt förmenande full rätt att blifva representeradt vid Konungens rådsbord. Jag anser, att denna organisation, äfven sådan den blifvit föreslagen af Kongl. Maj:t, är rent gagnlös så väl för landtbruket som för öfriga näringar. Och intill dess Kongl. Maj:t kommer in med förslag om ett nytt statsdepartement för jordbruk och öfriga näringar samt kommunikationerna, förr kommer icke jag att tillstyrka ett enda öres ordinarie anslag rörande denna fråga. Det förvånar mig i allmänhet, att statsutskottets sparsamhetsvänner — om några andra kan jag ju icke yttra mig i denna fråga — icke på en budget af 5,756,000 kronor kunnat inbespara mer än så obetydliga summor, som här äro i fråga. Det hade i sparsamhetssyfte varit önskligt, att statsutskottets sparsamhetsvänner — det är nog känt hvilka de äro — litet mera sysselsatt sig med sparsamheten, der den med billighet och rättvisa kunnat ega rum, och icke stannat vid så obetydliga summor, ty svenska folket — derom är jag öfvertygad — begär mera sparsamhet, än som de senare åren egt rum inom den svenska Riksdagen.

Till följd af den antipati, som jag hört flera aktningvärda ledamöter inom denna kammare uttala rörande sjelfva frågan, och då de i likhet med mig i mer eller mindre mån anse denna s. k. reorganisation icke vara tillräcklig och icke heller tjenlig för landtbruket, och då jag anser, att landtbruket, som dock är vår förnämsta näring, har rättighet att blifva representeradt vid Konungens rådsbord, kommer jag, intill dess vi fått emotse en ny kongl. proposition i frågan, att motsätta mig hvarje, jag vågar säga, lappverk, som bjudes Riksdagen. Jag yrkar således visserligen bifall till utskottets förslag, men detta bifall är enligt mitt förmenande detsamma

*Förhöjning af som afslag på hela frågan, och jag kommer till följd deraf att be-
anslaget till gära votering, om så skulle erfordras.
landbruks-
styrelsen m. m.*

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att, med anledning af de yrkanden, som under öfverläggningen framstälts, propositioner komme att göras beträffande hvar och ett af de fyra momenten i nu föreliggande punkt. Därefter yttrade herr vice talmannen, att i afseende å mom. 1 yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i mom. 1 af den utaf herr Lundeberg med flere vid förevarande punkt afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan och antagande af det i nämnda reservation framställda förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 4 mom. 1 af sitt utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i mom. 1 af den utaf herr Lundeberg med flere vid förevarande punkt afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 62.

Vid derefter beträffande mom. 2 i punkten 4 framställda propositioner, först å bifall till utskottets hemställan och vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i mom. 2 af förenämnda reservation, förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen, som emellertid återtagit ledningen af kammarens förhandlingar, gjorde sedermera, i enlighet med de angående mom. 3 förekomna yrkanden, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i mom. 3 af omförmälda reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Då herr *Wennerberg* nu begärde votering, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 4 mom. 3 af sitt utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i mom. 3 af den utaf herr *Lundeberg* m. fl. vid förevarande punkt afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 48.

Slutligen gjordes i enlighet med de i afseende på mom. 4 framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt och vidare derpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det i mom. 4 af meranämnda reservation innefattade förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Punkterna 5 och 6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

*Aflöningsstat
för patent- och
registrerings-
verket m. m.*

Punkten 8.

Herr Billing: Skilnaden mellan utskottets förslag i denna punkt och reservanternas är ganska obetydlig. Den består endast deri, att enligt reservanternas förslag 500 kronors högre aflöning skulle bestämmas för öfverdirektören och de tvenne öfveringenjörerna. Hade det tillhört utskottet att definitivt afgöra frågan om landtbruksstyrelsen, hade säkerligen icke här blifvit några olika meningar mellan ena och andra utskottsafdelningen. Man har nemligen satt i ett visst sammanhang staten för landtbruksstyrelsen och staten för patentbyrån, och man ansåg, att om man åt landtbruksstyrelsen beviljade löneförmåner enligt Kongl. Maj:ts förslag, borde också Kongl. Maj:ts förslag i fråga om aflöning åt patentbyråns tjänstemän bifallas. Nu har Första Kammaren genom sitt beslut i hufvudsak bifallit Kongl. Maj:ts förslag till aflöning för landtbruksstyrelsen, och en konsekvens deraf bör väl vara, att kammaren också bifaller reservanternas förslag till aflöningsstat för patentbyrån, och skall jag därför anhålla att få yrka bifall till reservanternas förslag i det hela.

Der är emellertid en punkt, gemensam för såväl utskottets som reservanternas förslag, i fråga om hvilken jag anser mig böra yrka en ändring. Den förekommer på sidan 86, andra stycket nedifrån, och handlar om patentbyråns tjänstemäns och vaktbetjentes pensionsrätt. Kongl. Maj:t har i sin proposition föreslagit, att så väl tjänstemän som vaktbetjent skulle vara pensionsberättigad i likhet med andra tjänstemän vid 65 lefnads- och minst 35 tjänstår. Utskottet har ansett, att tjänstemän och vaktbetjente vid patentbyrån verkligen borde i afseende på pensionsförmån likställas med öfriga statens civila tjänstemän, men utskottet har dock icke ansett sig böra tillstyrka bifall till den kongl. propositionen, på den grund att sistlidne Riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalade den grundsatsen, att tjänstemännen borde på något sätt sjelfva bidra till sin pensionering och därför att frågan om det civila pensionsväsendet i det hela vore föremål för utredning. Till dess en sådan utredning åstadkommits och till dess också det blifvit utredt — utskottet kunde icke förebringa en sådan utredning — med hvilka belopp patentbyråns tjänstemän och vaktbetjente borde bidra till sin pensionering, ansåg utskottet det riktigaste vara att icke bifalla den kongl. propositionen.

Emellertid har utskottet i sin motivering bestämdt uttalat den meningen, att patentbyråns tjänstemän borde framdeles likställas med öfriga civila tjänstemän med afseende på pensionsrätt, ehuru pensioneringen skulle utgå af patentverkets egna medel. Utskottet har ansett sig så mycket hellre kunna föreslå Riksdagen att härvid låta för närvarande bero, som tjänstemännen i patentbyrån ännu icke på många år hinna till den föreslagna pensionsåldern.

För att nu gifva uttryck åt de tankar, jag här framställt, har man formulerat detta tredje stycke och har dervid till grund lagt

1877 års riksdagsskrivelse rörande regleringen af nionde hufvudtiteln. Då det emellertid var utskottets mening, att dessa tjänstemän borde vara likställda med civila tjänstemän i allmänhet, och undantag icke borde komma i fråga i ett eller annat hänseende med afseende på patentbyråns tjänstemän, men Riksdagens skrifvelse i den punkt, hvarpå jag syftar, dock i en parentes ställer fram utsigten, att i särskilda fall särskilda anordningar kunde fastställas, har det synt mig icke lämpligt att godkänna detta här stycket å pag. 86, utan att man borde åt tanken gifva en formulering, som helt enkelt uttryckte, att för närvarande icke någonting borde bifallas angående dessa tjänstemäns pensionsrätt. Jag anhåller därför att få föreslå, att det stycket »att så väl tjänsteman som vaktbetjent skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om afgang ur tjensten samt pensionsrätt och pensionsavgift, som framdeles kunna varda meddelade; samt» måtte få utgå och i stället där insättas: »att i allmänhet gällande bestämmelser i fråga om tjänstemäns och vaktbetjentes rätt till pension icke skola vara på nu ifrågavarande tjänstemän och vaktbetjente tillämpliga; samt». Säsom en följd af detta mitt förslag torde jag äfven få föreslå en liten ändring i motiveringen på pag. 83 nere på sidan, så att orden: »samt att i stället föreskrifves — — — varda meddelade» uteslutas. Alltså, herr vice talman, är mitt yrkande bifall till reservationen med den ändringen, att det näst sista stycket å pag. 86 måtte utgå och i stället införas den af mig framställda formuleringen, samt att äfven de tre raderna i motiveringen å pag. 83 måtte utgå.

*Aflöningsstat
för patent- och
registrerings-
verket m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning antog kammaren det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid denna punkt afgifna reservation, dock med den ändring, att i vilkoren och förbehållen för åtnjutande af de i aflöningsstaten för patent- och registreringsverkets ordinarie personal uppförda löneförmåner det stycke, som börjar med orden »att såväl tjänsteman som vaktbetjent» och slutar med »varda meddelade», utbyttes mot följande: »att i allmänhet gällande bestämmelser i fråga om tjänstemäns och vaktbetjentes rätt till pension icke skola vara på nu ifrågavarande tjänstemän och vaktbetjente tillämpliga».

I afseende på motiveringen beslöt kammaren, i enlighet med herr *Billings* yrkande, att följande i slutet af första stycket å sid. 83 i det tryckta utlåtandet förekommande ord: »samt att i stället föreskrifves, att tjänsteman och vaktbetjent skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om afgang ur tjensten samt pensionsrätt och pensionsavgift, som framdeles kunna varda meddelade», skulle uteslutas.

Punkterna 9—37.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag för ut-
gifvande af en
statistisk
handbok.*

Punkten 38.

Herr von Friesen: Med kännedom om det intresse, som kammaren ständigt hyser för främjande af fosterländska syften, hvilket också visat sig deruti, att kammaren just nyss beviljat åtskilliga anslag för att befrämja handel och samfärdsel med andra länder, vågar jag för ett ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för denna motion, som afser utgifvande af en statistisk handbok rörande svenska förhållanden, afsedd att utkomma på svenska och två främmande språk. Visserligen har statsutskottet afstyrkt denna handbok, men det förefaller mig som skulle de skäl, som utskottet anfört, icke kunna anses vara tillfredsställande. Utskottet har anfört, att man skulle kunna taga medel härtill af det anslag, som är beviljadt till utställningen i Paris år 1900, och i öfrigt öfverlemna saken åt den enskilda företagsamheten. Men detta är väl detsamma som ett bleklagdt nej, ty de 200,000 kronor, som äro anslagna till utställningen i Paris, äro helt visst redan tagna i anspråk och kanske till och med öfverintecknade. Säkert är emellertid, att det icke blir några 30,000 kronor öfver för det ändamål, hvarom nu är fråga. Hvad åter den enskilda företagsamheten angår, så är det visserligen sant, att den kan åstadkomma smärre aperçuer inom de olika yrkena, men det blir dock icke detsamma, som motionären här åsyftat. Hvad han vill det är, att det skulle åstadkommas en praktisk bok om svenska förhållanden, som för utländingen vore tillgänglig, då han behöfde den. Den skulle visst icke finnas blott under Paris-utställningens korta tid, utan den skulle hos våra konsulter och representanter i utlandet vara tillgänglig när som helst. Derigenom skulle vår samfärdsel med främmande folk underlättas, och deras kännedom om vårt land och vårt folk höjas. Nu veta vi, att vi hafva ett språk, som utländingen aldrig lär sig, och det står sålunda ständigt hindrande i vägen för vårt umgänge och våra förbindelser med utlandet. Vore det då icke nyttigt, om vi, åtminstone på franska och engelska (och önskligt vore äfven på tyska), finge en bok, der den, som vill sätta sig i förbindelse med Sverige på ett eller annat område, kan få se, huru detta skall låta sig göra, hvilka utsigter han har att inom den ena eller den andra branschen taga sina varor från Sverige och således begagna sig af den svenska marknaden. Detta är hvad motionären åsyftar.

Han har också anvisat, huru han tänkt sig saken. Det begärda anslaget på 30,000 kronor kan visserligen tyckas vara stort, men man må besinna, att den ifrågasatta handboken skulle spridas till största delen gratis och måste utarbetas med en synnerlig noggrannhet. Det är då lätt att förstå, att den kostar mycket, men renderar ganska litet. När det nu finnes god tillgång i statskassan och penningar anvisas till nya kraf, som man nu anser vara den rätta tiden att tillfredsställa, så hemställer jag, om det icke är skäl att gå ett fosterländskt kraf till möte och gifva denna relativt blyg-

samma summa för ett så viktigt ändamål, som att göra vårt land känt för öfriga europeiska stater.

På de af mig nu anförda skälen vågar jag anhålla om afslag på utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Anslag för utgifvande af en statistisk handbok.
(Forts.)

Herr Åkerman: I likhet med utskottet anser äfven jag, »att en statistisk handbok af den omfattning, som i motionen afsetts, skulle kunna medföra nytta genom att till vidsträckta kretsar i synnerhet utom landet sprida kännedom om vår nations utveckling i andligt och materielt afseende». Men i motsats mot utskottet håller jag före, att nyttan af en sådan handbok väl skulle kunna uppväga den utgift, som här är ifrågasatt för densamma. Det synes mig, att det blefve en god och lämplig fortsättning eller supplement till fjolårets vackra utställning i Stockholm, om man nu läte utarbета en sådan handbok, som lemnade en redogörelse för Sveriges tillstånd med hänsyn först och främst till vår materiella, men äfven till vår andliga kultur. Både svenskar och utlänningar blefvo vid utställningen i somras förvånade öfver hvad de der fingo se, och jag tror mig våga påstå, att endast ytterst få voro nog förtrogna med våra industriella förhållanden för att vänta sig något dylikt. Vore det då icke lämpligt och landet värdigt att på nu föreslaget sätt hufvasta minnet af dessa framsteg genom att gifva en någorlunda fullständig utredning om våra förhållanden vid seklets slut. Ett sådant land som Amerikas Förenta stater, der för öfrigt statistiska utredningar tyckas stå i högre kurs än i något annat land, underkastar sig hvarvtionde år enorma utgifter, det säges millioner kronor, för s. k. Census, som bland annat i mycket vidsträckt omfattning och på ett synnerligen uttömmande sätt redogör för näringarnas och industriens tillstånd samt uppdrager en jämförelse mellan förhållandena då och för 10 år sedan. Det vore väl då icke för mycket, om vi för en gång, allra helst när statens inkomster äro så rikliga som för närvarande, passade på detta lämpliga tillfälle att vid det 19:de århundradets slut lemna en redogörelse, som blefve icke endast nutiden, utan äfven framtiden till gagn.

Den allra största fördelen med en sådan handbok anser äfven jag komma oss till godo genom den kännedom, utlänningen derigenom skulle få om våra förhållanden. Vi veta litet hvar från tidsningsartiklar, som, äfven då de äro skrifna af välvilligt sinnade personer, vimla af de allra gröfsta missag, huru klen kunskapen om svenska förhållanden är i utlandet. Och det är icke blott i mera lösliga tidsningsartiklar, utan i böcker, af hvilka man borde kunna vänta bättre, som alldeles missledande uppgifter lemnas. Jag har hört utlänningar tala om, att de af geografiska läroböcker, sådana de förekomma i skolorna i deras hemland, fått den uppfattning, att hela Sverige vore ungefär så beskaffadt som Lappland, och att vår förnämsta exportvara skulle utgöras af hudar af vilda djur. Sådant är icke uppbyggligt, om det fortsättes. Men äfven om man går till

Anslag för ut-
gifvande af en
statistisk
handbok.
(Forts.)

sådana framstående författare, hvilkas verk anses fullt autentiska, och ur hvilka litet hvar anser sig kunna med lugn hemta citat, finner man grofva misstag. Jag skall såsom exempel anföra, hurusom i *Balbis Allgemeine Erdbeschreibung, 8:de upplagan, Leipzig 1894* beträffande Sverige i öfversättning står att läsa: »Äfven dess boskapsskötsel är trots de ansenliga betesmarkerna af ingen betydelse (von kleinem Belang).» Vidare heter det: »Hufvudindustrien i de förenade konungarikena och för all synnerhet Sverige består i byggandet af fartyg, hvilka utgöra en vigtig exportartikel.» Emellertid veta vi litet hvar, att vi beklagligtvis importera fartyg för mångfaldigt större belopp än vi kunna få in genom export. I *Leon Say's Nouveau Dictionnaire d'Économie politique, Paris 1891* yttras, beträffande behovet af statsmagternas ingripande i de skandinaviska länderna Danmark, Sverige och Norge, i öfversättning följande: »På grund af privatkapitalens motvilja att taga sig an jernvägs-linier, som synas komma att blifva föga lönande, hafva dessa länders regeringar tvingats att anlägga jernvägsnät, som de sjelfva sköta och hvilka äro af större betydelse än de koncessionerade jernvägarne.» Det verkliga förhållandet är emellertid, att Sverige 1891 hade 5,642 kilometer enskilda jernvägar mot 2,819 kilometer statsbanor.

Men om äfven, som sagdt, det allra största gagnet af en sådan handbok som den ifrågasatta skulle blifva så att säga indirekt genom att vi förmedelst densamma kunde bibringa utlåndingen en bättre föreställning om våra förhållanden, är dock, enligt mitt förmenande, äfven den direkta nytta, som vårt folk skulle hafva af den svenska upplagan icke obetydlig. Man bör icke ringakta det gamla ord-språket »känn dig sjelf». Om genom de ur den tilltänkta boken hemtade lärdomarne den svenska nationen kan få så mycket bättre reda på fosterlandets förhållanden, att dess sjelfkänsla behörigen stärkes och vår vurm för utländska varor i samma mån minskas, så vore endast detta senare mål för mig tillräckligt för att förmå mig till att försvara den ifrågavarande utgiften särskildt under nuvarande i ekonomiskt hänseende gynsamma förhållanden.

Såsom ett hufvudskäl för att icke förorda detta anslag har utskottet yttrat, att utskottet »med afseende derå att motionären särskildt framhållit de fördelar, som genom ifrågavarande handbok skulle kunna beredas Sverige vid verdensutställningen i Paris år 1900, tillika velat erinra, att 1897 års Riksdag redan till Kongl. Maj:ts förfogande ställt ett belopp af 200,000 kronor att användas till bestridande af kostnaden för Sveriges deltagande i nämnda utställning samt till understöd åt teknici och arbetare för att besöka den samma. Skulle nu de antyddade fördelarne af den statistiska publikationens spridning vid nämnda tillfälle befinnas uppväga dermed förknippade kostnader, lär den komité, som tillsatts för ordnande af Sveriges angelägenheter vid utställningen, icke underlåta att för ändamålet anvisa erforderliga medel, utan att statsverket behöfver i detta afseende ytterligare betungas. Dessutom torde kunna antagas,

att de enskilda utställarne, en hvar i sin mån, komma att till allmänhetens upplysning vidtaga de åtgärder, som bäst äro lämpade för att tillgodose industriidkarnes intressen inom de särskilda näringsgrenarne.» Ja, mina herrar, med den erfarenhet jag allt sedan 1872 har såsom ledamot i de svenska komitéerna för alla de verdensutställningar, i hvilka Sverige sedan dess deltagit, anser jag mig kunna med lugn säga, att den för Paris-utställningen tillsatta komitén alldeles gifvet skulle vilja lemna ett sådant bidrag som det här ifrågavarande för en redogörelse för våra svenska förhållanden; men det säger sig dess värre sjelft, såsom den föregående talaren redan påpekat, att något sådant för denna komité är absolut omöjligt. Jag vill erinra, hurusom, efter en förberedande budgetuppgörelse, Kongl. Maj:t vid förra riksdagen begärde för Sveriges deltagande i denna utställning 300,000 kronor och dervid betonade, att detta var ett minimum. Statsutskottet nedsatte emellertid detta belopp till 200,000 kronor, och herr statsrådet och chefen för civildepartementet meddelade då i båda kamrarna, att det blefve honom nödvändigt att i sinom tid komma igen, ty detta belopp vore alldeles otillräckligt. Härtill kommer, att, när den förberedande budgeten uppgjordes, man icke hade kännedom om de kraf, Frankrike i sjelfva verket stälde på de länder, som ville deltaga i denna utställning. Bestyrelsen i Paris har emellertid allt efter utställningsartiklarnes beskaffenhet uppdelat dem på 18 grupper och tillåter intet i utställningen deltagande land att till ett helt sammanföra dessa, utan för hvarje grupp, som ett land vill deltaga uti, måste detsamma hafva en särskild utställningsafdelning. Sverige kommer nu visserligen icke att deltaga i alla utställningsgrupperna, men dess utställning blir nog, tack vare sagda påbud, ändock uppdelad på minst 12 från hvarandra alldeles skilda områden. Detta medför en betydlig tillökning i kostnaden, som icke förutsågs vid den förberedande budgetens uppgörande. Det allra värsta är emellertid, att man från början icke erhöll kännedom om att ersättning skulle lemnas för den golfyta, som komme att upptagas. Beloppet af denna ersättning är ännu icke bestämdt, men enskildt har blifvit meddeladt, att det allra minsta, som kommer att fordras, lär vara 30 francs per kvadratmeter. För Sverige är tillärnadt ett utrymme af 3,500 kvadratmeter, och därför skulle således i golfafgift utgå ett belopp af 105,000 francs. Detta är, som sagdt, ännu icke bestämdt, men ändå större siffror nämnas, ja, till och med dubbla denna afgift, och 30 francs per kvadratmeter har framhållits såsom det minsta, man sannolikt kommer att fordra. Det blir således alldeles omöjligt för oss att deltaga i denna utställning utan att komitéen får betydligt större bidrag, än som hittills beviljats. Häraf, herr vice talman, inses lätt, huru omöjligt det är för komitéen att, om den än aldrig så gerna skulle önska det, af redan beviljade medel afsätta något för en sådan handbok som den ifrågasatta.

Jag tillåter mig således ifrigt förorda, att anslaget måtte komma

*Anslag för ut-
gifvande af en
statistisk
handbok.
(Forts.)*

*Anslag för ut- att beviljas. Men innan jag vet, om denna mening vinner vidare
 gifvande af en anslutning, vågar jag icke framställa något yrkande, utan inskränker
 statistisk mig för närvarande till det gjorda uttalandet rörande motionens
 handbok. lämplighet.*
 (Forts.)

Herr Benedicks: Efter de begge senaste talarnes sakrika anföranden behöfver jag icke yttra mig mycket. Jag vill endast framhålla en omständighet, som berör den nu ifrågavarande statistiska handboken. Statistiken har nemligen i vårt land gamla anor att yfvas öfver. Sverige är i sjelfva verket det första land, som börjat med statistik. Det skedde redan efter 1756 års riksdag, efter hvad motionären sjelf upplyst mig om. Jag tror, att, med den svenska förkärleken för allt utländskt, det skulle vara synnerligen behöfligt, att vi kunde framställa, i huru många afseenden Sverige verkligen utmärker sig. Vi behöfva upplysning i mångahanda delar, som för oss ännu äro dunkla. Jag vill i detta afseende endast påminna om det aktstycke, som vi här om dagen finga i sammandraget af bevilningen, och der man ser, huru den fasta egendomen ökats på 6 år i värde med 334 millioner och huru inkomsterna ökats med 113 millioner också på 6 år. Detta är endast nakna siffror — utan den ringaste utredning. Det vore således väl behöfligt, att man i detta hänseende, som i så många andra, ville framhålla, hvori den stora både andliga och materiella utveckling består, som Sverige under de senaste åren undergått.

Jag ber att få instämna i de yrkanden, som framstälts af de föregående talarne.

Herr Wijk: Då jag icke reserverat mig emot utskottets hemställan i denna punkt, vill jag icke heller framställa något yrkande, men jag anser mig berättigad meddela, att jag inom utskottet uttalade mig för motionen. Då nu af de två första talarne i ordningen framhållits, att af det anslag, som beviljats till utställningen i Paris år 1900, det icke finnes något hopp att erhålla bidrag till förverkligande af den nu ifrågavarande motionens syfte, skall jag endast be att få uttala en önskan om att motionen måtte vinna framgång.

Herr Almström: Efter de föregående talarnes yttranden skulle jag kunna inskränka mig till att instämna med dem, men jag vill dels betona hvad herr Åkerman yttrade, att det nemligen är omöjligt för den komité, som är tillsatt i och för Paris-utställningen år 1900, att lemna något af sitt anslag till utarbetande af den nu ifrågavarande statistiska handboken, dels äfven till de skäl, som förut varit anförda för ett bifall till motionen, lägga ett, som icke varit omnämndt. Vi hafva utförliga statistiska arbeten öfver olika grenar af både materiel och andlig verksamhet, men det torde vara hvar och en, som haft med allmänna ärenden, synnerligast der statistiska

utredningar ingå, väl bekant, att det fordras en viss grad af kändedom om uppställningen och begrepp om huru de statistiska tabellerna skola begagnas för att tillgodogöra sig dem. De äro fördelade i många grupper och innehålla en mängd detaljerade uppgifter, hvilka, huru väl de än äro framställda, dock göra arbetet mindre lätt öfverskådligt. Visserligen finnes ett förtjenstfullt affattadt sammandrag af den officiella statistiken, men detta innehåller endast siffror, och det fordras äfven någon kändedom om statistisk uppställning för att kunna tillgodogöra sig detsamma. Jag tror, att det ej blott vore nyttigt för Sverige i dess ställning emot utlandet, utan äfven för dem, som inom landet sysselsätta sig med allmänna angelägenheter, att få utarbetad en statistik, der, jemte de nakna statistiska siffrorna, bland annat förefunnes t. ex. redogörelse och utredning öfver de bidragande orsakerna till de nuvarande förhållandena och sammanställning af både förutvarande och nuvarande uppgifter. Jag anser, att den utgift, som erfordras för detta ändamål, är mycket väl använd, och att den skulle lända till stor nytta, och jag vågar upprepa, att om en sådan statistisk handbok utkommer, skall den lemna en mycket god hjälp åt alla dem, som sysselsätta sig med allmänna ärenden och behöfva aulita statistiska uppgifter, ej minst åt kamrarnes ledamöter,

Jag yrkar bifall till motionen.

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

Herr Philipson: Efter de sakrika anföranden, som här hållits, kunde jag helt enkelt inskränka mig till att instämma med de talare, som framsagt dessa, och yrka bifall till motionen; men då detta betänkande kommit till Riksdagen utan någon som helst reservation från statsutskottet, anser jag det både önskligt och nödvändigt, att så många som möjligt, hvilka äro ense med dem, som förut här förordat bifall till motionen, uttala sig i frågan. Jag beder således att få på det kraftigaste instämma med dem och konstatera det förhållande, som af föregående talare omnämnts, nemligen huru föga utlänningen känner vårt land. När man reser i utlandet, häpnar man öfver den ringa kändedomen om ett land, som dock med utlandet står i så nära affärsförbindelse; och komma utlänningarne hit, häpna de öfver hvad de få höra om våra förhållanden. Redan ur denna synpunkt anser jag, att motionärens förslag bör vinna bifall, ty spridning af kändedomen om vårt land och dess nu lyckliga förhållanden icke allenast medför för oss en ganska stor tillfredsställelse, den utvidgar och förbättrar våra affärsförhållanden i utlandet och sist, ehuru icke minst beaktansvärdt, den äsyftade statistiska redogörelsen kommer att bibringa oss sjelfva en kanske behöflig kändedom om den utveckling, det framåtskridande, som Gud ske lof på senare år egt rum i vårt land, och denna kändedom skall helt säkert än ytterligare sporra oss till alltjemt ökade bemödanden att fortsätta att göra hvad på oss beror i denna rigtning.

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.*

(Forts.)

Herr talman, jag anhåller om bifall till motionen och afslag på utskottets hemställan.

Herr Almgren, Oscar: Det är med särdeles nöje, jag beder att få instämma med den föregående talaren, och jag skall tillåta mig att bifoga endast ett enda skäl.

Första Kammaren har nyss med frikostighet beviljat ett anslag af 20,000 kronor till handelsstipendiater. Jag tror icke man kan gifva dessa unga resenärer en bättre reskamrat på deras färder än just en sådan handbok som den ifrågasatta.

Jag beder att få yrka bifall till motionen.

Herr Cavalli: Det egendomliga eger här rum, att alla yrka bifall till en af statsutskottet enhälligt afstyrkt motion, men jag förmodar, att den ledamot af utskottet, som skall föra dess talan, önskar att svara alla på en gång, och därför uppträder jag i annan ordning, än jag eljest gjort.

Jag skall till de många skäl, som tala för motionen — för hvilken jag åtminstone till någon del vill rösta — bedja att få foga ett, som grundar sig på egen personlig erfarenhet. För den som oftare kommer till utlandet, åtminstone längre än till vårt grannland i söder, Danmark, eller till norra Tyskland, är det med sorg och vemod han erfar, huru litet kända vårt land och våra förhållanden äro. Jag antager, på grund af den affattning, motionären gifvit motionen, att afsigten med densamma varit dubbel, eller att den föreslagna handboken skall vara tillgänglig dels vid den stora verldsutställningen i Paris år 1900, affattad på franska språket, dels ock att den dessutom skall utgifvas på engelska språket, båda dessa upplagor med det gemensamma syftet att i utlandet sprida kännedom om våra förhållanden. Detta synes mig vara synnerligen lämpligt, så mycket hellre som den okunnighet, som är rådande i utlandet i fråga om svenska förhållanden, icke i lika hög grad gäller vårt grannland Norge, och detta tror jag till icke oväsentlig del beror derpå, att man har en statistisk bok öfver Norge af ungefär den beskaffenhet, som här föreslagits.

Ehuru jag sålunda är välvilligt stämd för motionen, anser jag mig icke kunna biträda motionärens förslag i dess helhet. Det synes mig nemligen, som om man kunde ifrågasätta, huruvida icke anslag borde af formella skäl beviljas för endast ett år samt att sedermera efter den erfarenhet, som då vunnits, ytterligare medel anslagos till belopp, som kunde anses lämpligt, detta så mycket mer, som de af motionären till stöd för motionen gjorda beräkningar icke underkastats den granskning, som eljest anses vara nödvändig för erhållande af statsanslag.

Jag tillåter mig därför hemställa, att ifrågavarande motion måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen beslutar att under riks-

statens sjetta hufvudtitel på extra stat för år 1899 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af 15,000 kronor för utgifvande under sakkunnig ledning af en på svenska, franska och engelska språken affattad statistisk handbok öfver Sverige, dess näringar och samhällsförhållanden.

Anslag för utgifvande af en statistisk handbok.
(Forts.)

Herr Wennerberg: Äfven jag skall ställa mig på motionärens sida. Han har valt en synnerligen passande tid att komma fram med sin motion, hvilken under andra förhållanden bestämdt hade att vänta sig ett afslag från Riksdagen. Jag skall förbigå det, som jag förstår ganska litet. Jag har dock med glädje åhört, att framstående handels och industriens män i denna kammare framhållit nödvändigheten af en sådan statistisk handbok, på det att utländingen må få en bättre kännedom om Sverige, än hvad han nu har. Det finnes helt säkert ingen i denna kammare, som icke, ibland med löje, men oftast med grämlse, sett de enorma misstag i afseende å både historia och geografi, för hvilka Sverige är utsatt, icke blott i den utländska skönlitteraturen, utan äfven i mera praktiska skrifter eller sådana, som röra våra finansiella och sociala förhållanden. Man kan klandra utlänningarne för att hos dem vår historia och geografi och äfven vår statistik kommit så till korta, men, mina herrar, jag tror, att detta klander faller till icke obetydlig del på oss sjelfva. Vi äro i allmänhet något försagda och för litet företagsamma för att göra något, på det att vi inom utlandet skola blifva mera kända. Vårt grannland Norge har, genom sin Brocks handbok, blifvit mycket mera bekant för Frankrike och äfven för England, än förhållandet är med Sverige, och följden har också blifvit, att statistiska och historiska uppgifter angående Norge blifvit, om icke vidlyftigare, dock bättre behandlade. Hos oss eger motsatsen rum. Det är förfärligt att se namn på personer, ställen och företag, hvarpå vi sätta stort värde, dels origtigt stafvade, dels äfven åtföljda af alldeles tokiga uppgifter. I geografiskt afseende få vi se de befängdaste saker på kartor ifrån Frankrike och England. Uppgifterna om våra förhållanden äro alldeles origtiga, ibland tagna ifrån Danmark och ibland ett och annat ifrån Sverige, och ibland är ett svenskt namn, som råkar vara rätt, kastadt till Danmark eller Norge. Det är, mina herrar, en sådan förvirring, att man bör vara angelägen om här i Sverige att få den afhjelpat.

Jag tror på, hvad våra framstående talare inom handeln och industrien nyss sade, att de utländska uppgifterna angående Sverige skulle, om de blefve rätta och rigtiga, hjälpa mycket undan de olägenheter, som hittills varit rådande. Äfvenså är min öfvertygelse, att det skulle verkligen inbringa Sverige en reel vinst.

Jag skall dock lemnå detta och hålla mig till ett annat skål, som jag förstår bättre, och vill så se saken ur en pedagogisk synpunkt. Vi hafva, Gud vare lof, i allmänhet goda folkskolor. Vi hafva äfven till största delen ganska goda folkhögskolor, och vår

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

allmoge måste såsom sådan anses innehafva, om icke *stora*, så dock, det vågar jag påstå, i allmänhet *rigtiga* insigter om våra svenska förhållanden. Alldeles motsatt hvad som eger rum i Frankrike, England och äfven flera andra länder. När nu en sådan vanlig kurs för allmogen i folkhögskolan eller folkskolan är genomgången, är dermed merendels dess hela undervisning avslutad och de få sedan sjelfva söka skaffa sig vidare underrättelser om svenska förhållanden, om de vilja. Men hvart skola de då vända sig? Vi ega dock det förträffligaste statistiska material, som kanske finnes. Jag har sjelf på en statistisk kongress hört två utländingar nämna, huruledes våra stora statistiska arbeten voro något alldeles enastående. Dessa äro dock icke tillgängliga för hvem som helst och dessutom allt för vidlyftiga. — Det fordras handböcker för att allmogen skall hafva någon nytta deraf. En sådan utgafs för några år sedan och jag har sjelf begagnat den ganska länge, äfven sedan förkrympta senare upplagor utkommit, der man väl tagit med senare notiser, men uteslutit väsentligare. Om nu den svenska upplagan, som af motionären är afsedd att blifva betydligt fullständigare och större än de andra på främmande språk, kommer att, som jag hoppas och tror, finnas i rikets sockenbibliotek — och nu kommer jag till det pedagogiska — hade vår allmänhet lätt tillfälle att sätta sig in i de allmänaste svenska förhållandena, hvarifrån den nu är nästan alldeles afskuren.

En sådan allmän handbok kommer troligen icke att kosta staten så mycket. Det är ju för öfrigt fråga om en summa för en gång. Och denna summa kommer att betalas från Frankrike och England, visserligen ej genast och kontant, men småningom och rikare genom den betydligt större kännedomen af våra svenska förhållanden och hvad Sverige kan producera. Och hvad den svenska handboken beträffar, behöfves icke mera, än att en sådan bok finnes i hvarje sockenbibliotek, för att kostnaden skall ersättas.

Vill någon här fråga: till hvad nytta blir då denna bok, om ock kostnaden blir ringa, så behöfver jag icke här yttra mig vidlyftigt derom, att vetande är magt och ett vetande, passande för hvar och en, är något, som man icke bör motarbeta eller pruta bort genom att anse de nu begärda 30,000 kronorna vara något för mycket.

Jag ber att på det varmaste få förorda bifall till motionärens förslag och afslag på statsutskottets hemställan.

Herr Rodhe: Med anledning af en föregående talares uttalade önskan, att så många som möjligt bland dem som önskade framgång åt motionen måtte yttra sig, vill äfven jag yttra några ord, och de skola då innehålla den förklaring, att jag icke kan annat än gilla de skäl, som af föregående talare anförts till förmån för herr Carlsons motion, och ber jag därför att få lägga min röst till det utaf dem gjorda yrkandet. Fosterlandskänslan kan ju icke annat än

tilltalas genom den utsigt, som öppnas genom den nu ifrågasättande motionen, att inom allt vidsträcktare kretsar, både inom och utom landet, en grundligare kännedom skall vinnas om vårt lands utveckling och tillgångar, och derigenom många och stora fördelar beredas landet, egnade att främja dess utveckling och tillgodogörandet af dess tillgångar. Här fortgår alltjemt en sträfvan att utvidga området för afsättning af landets produkter och att knyta allt flera förbindelser i och för utbyte af både den andliga och den materiella kulturens alster. Då ett sådant sträfvande — och det har utskottet sjelf medgifvit — måste främjas genom ett arbete sådant som det här föreslagna, så måste väl de kostnader, som nedläggas derpå, anses vara synnerligen väl använda.

Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Billing: För herrarne i allmänhet kan ju den närvarande situationen synas ganska muntrande, men för mig är den det mindre. Situationen är: tio mot en, ty tio hafva yttrat sig mot statsutskottet och nu kommer den ene, som skall försvara utskottet. Nå, det är ju en svensk situation, men den senare akten kommer naturligtvis att uteblifva, nemligen att den ene segrar öfver de tio, ty det är gifvet, att de tio komma att segra. Då man ser ett så kombineradt anfall från tio olika håll, finner man naturligtvis utskottets förslag vara dömdt. Emellertid vore en metod att fly, men det lönar sig icke, ty reserver äro färdiga att anfalla, de stå redan beredda att anfalla mig vid reträtten. Dock kan jag icke neka till, att den här förda diskussionen eller dessa tio föredrag, jag hört, erbjuda ett och annat, som är äfven för mig roande.

Först och främst vill jag erkänna, hvad utskottet också erkänt, att utgifvandet af den föreslagna boken skulle hafva någon nytta med sig; men utskottet har satt i fråga, huruvida verkligen nyttan skulle vara så stor, att det vore skäl, att staten därför betalade 30,000 kronor. Detta skäl har af några talare mycket lätt afvisats: staten är nu så rik, att det gör rakt ingenting, om den gifver ut 30,000 kronor, äfven om nyttan af denna bok icke blefve så stor som de 10 talarne antaga. Men 30,000 kronor äro dock en rätt afsevärd summa, äfven om finanserna äro goda, och inom statsutskottet äro viså pass sparsamma, att vi anse 30,000 kronor vara ett ganska ordentligt belopp, hvilket man icke bör utgifva, såvida icke antingen nödtvång dertill drifver eller en alldeles specifik förnöjelse deraf följer.

Nu har från olika håll motiverats för detta anslag. Motiven samla sig dock i två hufvudgrupper. Den ene talaren har tagit hand om den ena, den andra om den andra. Dels säger man, att denna bok skulle vara mycket nyttig för svenskarne, och de som argumentera från den utgångspunkten hafva återigen haft olika moment i sin motivering. Hvar och en har tagit sitt. Först och främst har det ställts fram, att utgifvandet af denna statistiska handbok

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

skulle för oss svenskar hafva den stora betydelsen att blifva liksom ett slutmonument öfver det föregående jubileumsåret; det skulle stå såsom ett minnesmärke af huru långt vi hunnit vid seklets slut, för att glädja våra svenska hjertan.

Det andra moment, som man från denna utgångspunkt dragit fram, är en dylik handboks mycket stora betydelse i pedagogiskt afseende. Under detta moment, bokens pedagogiska betydelse, förekommer, om man tänker sig framställningen i utkastform, ett *a* och ett *b*. *A* är bokens stora pedagogiska betydelse för de lärde, sådana som disponenten för Rörstrand eller i allmänhet sådant folk, som har sig ålagdt att behandla allmänna ärenden, om hvilka en annan disponent har erinrat. Boken skulle således vara af stor pedagogisk betydelse för dem, som redan hafva stor insigt i dessa saker.

Ja, tro nu herrarne verkligen, att denna bok skulle för dessa lärde industrimän, dessa lärde debattörer vid riksdagen hafva så stor praktisk betydelse; då kanske den vore väl värd dessa 30,000 kronor.

En annan talare har deremot, måhända därför att han tviflade på riktigheten af nyssnämnda argumentation, satt ner de pedagogiska synpunkterna och i stället framhållit, att en sådan bok som den här föreslagna skulle blifva af stor nytta för våra folkskolebarn och folkhögskoleelever. Jag hemställer emellertid, om icke här två slå den tredje, och om det icke måste anses vara uppenbart, att, om boken är så nyttig för dessa lärde, kunnige offentlighetens män, den bestämdt är alldeles oduglig för våra folkskolebarn och kanske till och med för eleverna vid våra folkhögskolor.

Jag öfvergår nu till den andra stora hufvudgruppen af argument, nemligen talet om att denna bok skulle blifva af så stor betydelse för Sveriges commercium med utlandet. Vid motiverandet af påståendet, att denna boks utgifvande skulle medföra så stora förmåner för Sverige i dess förhållande till främmande länder har man äfven vacklat emellan tvenne hufvudargument. Å ena sidan har man talat om den nytta, som denna bok skulle medföra på ett sådant sätt, att man snarast kunnat tro, att den tänkta vinsten skulle kunna jämföras med den förmån, man har af ett flitigt annonserande. Boken skulle blifva en storartad annonsbok för att sprida kännedom om våra affärsföretag. Det torde väl ändock snarare få anses tillhöra de enskilda affärerna att på det sätt, de finna lämpligast, bibringa utlandet kännedom om, hvilka alster Sverige har att afsätta etc. Men så har man äfven tagit saken från en annan sida, nemligen den, att boken skulle blifva så nyttig, därför att de främmande ländernas invånare skulle få sina misstag vis-à-vis Sverige rättade. I ett afseende kan jag icke annat än gifva mitt erkännande åt hvad här blifvit påstådt, nemligen att utländingarne äro alldeles obeskrifligt okunniga om Sverige. Trodde jag verkligen, att denna bok skulle kunna höja utländingens kunskap om Sverige och svenska förhållanden, så skulle jag ej ett ögonblick tveka att yrka bifall till

motionen. Men äro herrarne väl förvissade om, att en dylik handbok skall kunna öfvervinna denna utländingens okunnighet om Sverige? Här hafva citerats exempel på huru okunnige lärda utländingar, tyska och franska professorer, äro om Sverige. Anse nu herrarne, att dessa tyska eller franska eller engelska professorer skola bry sig mera om att taga reda på de notiser, som denna bok kan lemna, än på dem, som varit för dem redan tillgängliga, men som ej hindrat dem från att fortfarande uppbygga världen med sådana påståenden, som dem, en talare här anført? Tro herrarne verkligen, att dessa lärde män, som icke behöfva denna bok, utan mycket väl, om de så vilja, kunna gå till andra källor, genom denna handbok skola föras till en sådan noggranhet i afseende på sina uppgifter om Sverige, att vi icke fortfarande skulle få läsa både det ena och det andra orimliga om detta isbjörnarnas land? Jag tror för min del icke på en så stor verkan af boken. Det är ju tydligt, att, om offentlighetens män uti denna bok få en vägledning, om folkskolebarn och folkhögskoleelever af densamma blifva undervisade angående våra svenska näringar m. m., om de lärde tyska och franska professorerna utaf denna bok tvingas till att ändra en hop föregående miss-tag om svenska förhållanden, om köpmän och säljare af denna bok blifva underrättade om hvad Sverige kan prestera, det då vore värdt att gifva ut 30,000 kronor för boken. Utskottet har dock icke ansett, att nyttan af boken skulle blifva så stor, utan har hållit före, att vi i Sverige redan hafva tillräckligt af statistiska handböcker, om vi endast vilja använda dem vi hafva.

Detta är nu den förklaring, jag kan gifva för utskottets afstyrkande hemställan. Naturligtvis får utskottet i denna punkt en baklexa, men jag skall emellertid anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerman: Det är närmast med anledning af herr Cavallis förslag, som jag nu åter begärt ordet. På samma gång som jag naturligtvis är honom tacksam för det understöd, han gaf sjelfva saken, kan jag dock icke annat än beklaga, att han föreslagit summans nedsättning till 15,000 kronor. Han stälde visserligen i utsigt, att ytterligare 15,000 kronor skulle komma att beviljas af nästa Riksdag: men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det för uppgörande af planen för denna handbok är alldeles nödvändigt att på förhand veta, huru stort belopp man för ändamålet kan få disponera. För att kammaren skall kunna bedöma, hvilka medel som erfordras för att få en god sådan handbok som den här afsedda, vill jag meddela, att svenska komitén för Pariserutställningen år 1878, hvilken komité var försedd med rikligare medel än hvad som hittills stälts till den nu fungerande svenska Pariserkomiténs förfogande, lät vid sidan af den svenska utställningskatalogen utgifva en statistisk redogörelse, liknande dem, som förefunnits vid alla verdensutställningar, i hvilka Sverige deltagit, och denna bok kostade mellan

Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)

13,000 och 14,000 kronor eller i det närmaste samma summa, som herr Cavalli föreslagit för den nu ifrågasatta boken. Med dylika halfmesyrer kan boken icke få det gagn man med densamma afser, då ju här är meningen att få ett med större omsorg utfördt arbete. Jag kan därför icke annat än beklaga, om kammaren skulle komma att stanna vid hälften af det föreslagna beloppet. Jag tror då, att det vore lika så godt att afslå alltsammans eller också att gifva dessa 15,000 kronor såsom ett extra bidrag till Pariserkomitén för utgifvande af en statistisk handbok i och för utställningen, hvilket komitén i annat fall nog ser sig förhindrad att göra på grund af de anslagna medlens knapphet. Man finge då inskränka sig till att utgifva en handbok af obetydligt större omfattning än vid föregående utställningar.

Med anledning af den siste ärade talarens yttrande ber jag endast att få framhålla, att, om också verkan af en dylik bok icke kan blifva så stor, som han fordrade för att kunna skänka sitt bifall till det nu föreslagna anslaget, man väl ändock får vara tillfredsstäld och anse boken hafva fyllt sin uppgift, om blott en mängd utländingar genom densamma få besked om Sverige och svenska förhållanden; att alla skola blifva af densamma upplysta kan naturligtvis icke ifrågasättas. Men det är ofta så, att det bästa är det godas fiende. Det är ju helt enkelt orimligt begärddt att sätta sina pretentioner så högt, att man fordrar, det inga misstag rörande svenska förhållanden vidare skola begås, för att man skall kunna yrka bifall till beviljande af ett anslag af 30,000 kronor för utgifvande af denna statistiska handbok.

Herr grefve och talman! Jag skall be att få yrka bifall till motionen.

Herr Wærn: Jag har begärt ordet med anledning af herr Billings anförande, icke för att bemöta de anmärkningar han gjorde mot skolböcker och annonsböcker, men för att af personlig erfarenhet vitsorda, att en statistisk redogörelse vid sidan af utställningskataloger är af mycket stor nytta för att vid utställningar i ganska vida kretsar sprida kunskap om Sveriges industriella förhållanden. Jag hade den äran att vara Sveriges kommissarie vid expositionen i London år 1862, och jag skref då en liten katalog, uti hvilken jag intog en del statistiska uppgifter om Sverige, och min erfarenhet var den, att katalogen gick ganska friskt åt samt att en mängd personer efter dess mottagande gifvo sig i samtal med mig, hvarvid de tydligt ådagalade sitt ökade intresse för kunskap om svenska förhållanden. Den af mig utarbetade boken var emellertid helt liten. Men till 1873 års verldsutställning i Wien skref öfverdirektör Sidenbladh ett mycket större och utförligare arbete, *Schweden*, hvilket äfven fick en ganska stor spridning samt efter min öfvertygelse gjort mycken nytta. Statsutskottet har här angifvit den rätta synpunkten, då det framhållit, att boken skulle blifva af stor nytta,

men att densamma, för att träffa den publik, man med densamma ville träffa, måste ställas i samband med en utställning. Jag har den mest lifliga öfvertygelse, grundad, som jag säger, på personlig erfarenhet derom, att det är af betydande vigt och stor nytta att så sker. Jag besökte utställningen i Wien 1873 och hade äfven der tillfälle att samtala med för svenska förhållanden intresserade utländingar.

Andra länder söka på samma sätt att sprida kunskap om sina förhållanden, och jag har ett helt litet bibliotek från utställningar af värdefulla skrifter rörande industriella förhållanden af för sin tid stort intresse i olika länder. Jag är säker om, att många begagna ett sådant tillfälle som en utställning för att samla dylika skrifter. Industriidkare, jurymän, statsmän, ja, just alla de, som man företrädesvis önskar bibringa kunskap, begagna ett sådant tillfälle för att göra sig underrättade om olika länder och deras förhållanden, de skaffa sig den litteratur, som vid utställningen finnes att tillgå och studera densamma. de gifva sig derefter i tal med kommissarierna och söka på allt sätt utvidga sina kunskaper. Väl kan det fortfarande hända, att en lärd man försummar detta tillfälle att följa med och alltjemt kommer med sina okunniga omdömen, men jag är, som sagdt, öfvertygad om, att en sådan bok kommer till så många, att den verkligen gör nytta.

Härom tyckas emellertid meningarna inom utskottet icke hafva varit delade. ehuru man der ansett, att anslaget till en sådan bok borde utgå af de medel, som nu blifvit ställda till Pariserkomiténs förfogande. Jag anser dock, att man här vid lag bör fästa afseende vid hvad de herrar, som hafva med verldsutställningen i Paris att göra, här hafva anfört. Generaldirektör Åkerman har ju här framhållit, att anslaget för Sveriges deltagande i verldsutställningen i Paris år 1900 är allt för otillräckligt, för att komitén skall kunna bekosta utgifvandet af en dylik bok. Jag hemställer då till herrarne, om det icke under sådana förhållanden kan vara skäl uti att nu göra en ökning uti utställningsanslaget, så att utgifvandet af en sådan här handbok blir möjligt. Jag tror nog, att utställningskomitén i alla fall kommer att föranstalta om utgifvandet af en dylik statistisk redogörelse, ehuru mera knapphändig, men att komitén då kommer med större efterräkningar för betäckande af för utställningen erforderliga kostnader. Sådana efterräkningar måste komma i alla fall, ty det är helt enkelt ofattligt, huru det beviljade anslaget skall kunna räcka till. Komitén kan dock icke af sig sjelf föranstalta om utgifvande af en så utförlig handbok, som den här ifrågasatta, då detta ju vore att använda de till utställningen anslagna, knappa medlen till på sätt och vis annat ändamål än hvartill de varit afsedda.

Då jag på nu anförda grunder anser det vara högeligen önskligt, att dessa medel beviljas till utgifvande af en statistisk handbok

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

öfver Sverige, instämmer jag med de talare, som yrkat bifall till motionen.

Herr Blomberg: Det är alltid uppfriskande att få se sådana yttringar af svenskt sinnelag, som en föregående talare ådagalagt, yttringar af det djerfva mod, som stundom utmärkte våra förfäder, då en man utan tvekan trädde upp mot tio — och segrade.

Men som jag tror, att resultatet af hans oförskräckta uppträdande här icke kan blifva annat än ett nederlag, så vill jag, på det att detta nederlag icke må kännas allt för smärtsamt, sälla mig till skaran af hans motståndare och sålunda göra antalet af dessa ännu större än det beryktade tiotalet.

Jag dristar uttala den meningen, att, huru skarp den ärade talarens argumentation — nu som alltid — än var, den dock innehöll för mycket för att blifva verkligt god. Ty det är ju en gammal regel, att då argumenten äro för många, argumentationen derigenom i sjelfva verket försvagas och så var det nog äfven i detta fall. Den ärade talaren försökte att slå omkull de argument, som af föregående talare anförts, genom att ställa besynnerligt utdragna konsekvenser ur den enes yttrande emot den andres uttalande; på det viset fick han svenska folkskolebarn och svenska folkhögskoleelever uppställda till tvekamp emot utlandets lärde. Derför att det af olika talare framhållits, att båda dessa kategorier skulle få nytta af den föreslagna handboken, så skulle denna enligt den ärade talarens mening ovilkorligen blifva misslyckad. Det är nog så, att denna bok väl icke omedelbart kan blifva till nytta för de svenska folkskolebarnen eller de svenska folkhögskoleeleverna, men att den dock medelbart kommer dem till godo, i det att den vidgar deras uppfostrares och lärares kunskaper om vårt eget land, dess näringskällor och allt dylikt. Till följd deraf kommer också kunskapen om det egna landet att tränga djupare ned och blifva dessa folkskolebarns och folkhögskoleelevers egendom, och det är just på detta sätt denna bok bör blifva en folkets bok, som blir af stort fosterländskt värde.

Det är emellertid icke detta, som närmast afsetts med boken, utan att den för utländingen må blifva en god källa till kunskap om Sverige, dess ekonomiska förhållanden, dess näringskällor och utveckling. Och detta är för visso en uppgift, som det är värddt att kosta något på, icke så mycket för att få en anknytning till det svunna jubelåret som fast mera för att resa upp en värdig minnesvård vid århundradets slut, hvilken kan vittna om den utveckling, som landet genomlöpt och hvartill det vid sekelslutet hunnit. Detta är dock något, som ingalunda är värdelöst, och för hvilket man gerna kan gifva ut den temligen begränsade summa, som i motionen föreslagits.

För öfrigt ber jag att få påpeka, att det här icke är fråga om någon sådan statistisk bok, som utgifvits i samband med föregående

verldsutställningar. Dessa böcker hafva måst utarbetas i allt för stor hast och hafva icke heller kunnat röra sig om annat än det, som närmast varit föremål för expositionen, och de hafva därför icke fått det mera bestående värde, som en handbok af den här föreslagna art borde få. Men att äfven denna skulle utgifvas i samband med verldsutställningen är ju helt naturligt, då man ju vid expositionen vill för utländingen omedelbart framlägga en så trogen och exakt bild som möjligt af det land, som framträder såsom utställare. En sådan bok är sjelf en expositionsartikel, och en sådan, som kanske bättre än något annat kan tala till utländingen och upplysa honom om hvad Sverige är, hvad det lyckats blifva genom egna ansträngningar och lyckliga förhållanden.

Jag tillåter mig derjemte framhålla, att boken måste blifva af värde för de »lärde» utländingarne. Ty dessa kunna icke synnerligen ofta gå till källorna. Dessa källor äro nemligen stängda för dem. emedan de äro affattade på svenska språket samt vanligen äfven af många andra skäl för dem äro svårtillgängliga. Hvarifrån hemta nu dessa lärde utländingar sina ofta origtiga uppgifter om vårt land? Jo, från antiqverade framställningar om Sverige och svenska förhållanden, som finnas tillgängliga på främmande språk. Det är då af största vigt att se till, att man bjuder de utländingar, som vilja inhemta och sprida kännedom om Sverige och svenska förhållanden, riktiga och lätt tillgängliga uppgifter, och det är därför enligt min mening en mycket betydelsefull nationel uppgift, som skulle fyllas genom det nu föreslagna arbetets utgifvande, hvadan jag på det varmaste skulle vilja förorda bifall till det anslag, som för ändamålet blifvit begärdt.

Icke desto mindre är jag för min del närmast böjd för att förena mig om det förslag, som herr Cavalli framställt, och detta icke därför, att jag på minsta vis vill pruta af det anslag, som i motionen ifrågasatts, utan på den grund att jag icke gerna vill bevilja ett anslag till ett bestämdt belopp, innan jag vet, huruvida detta anslag är väl afpassadt och lämpadt efter det ändamål, som med detsamma skall tillgodoses. Jag är också viss derom, att ett anslag af 15,000 kronor för år 1899 är ett tillräckligt belopp, för att dermed det föreslagna arbetet mycket väl kan bringas i gång. Kongl. Maj:t. som då fått frågan om hand, kan derefter verkställa en fullständig utredning af kostnaderna samt af Riksdagen å 1900 års stat begära det ytterligare anslag, som för ändamålet kan krävas.

Det är på dessa skäl, som jag, herr grefve och talman, anhåller att få yrka bifall till herr Cavallis förslag.

Herr Almström: Jag skall be att få yrka bifall till det af motionären föreslagna beloppet oförändradt. Om detta ställes till Kongl. Maj:ts disposition i och för utgifvande af en statistisk handbok, så är ju dermed icke sagdt att hela summan behöfver för ändamålet användas. utan Kongl. Maj:t använder af summan endast så mycket,

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.).*

*Anslag för
utgifvande af
en statistisk
handbok.
(Forts.)*

som för bokens utgifvande erfordras. Att nu endast anslå 15,000 kronor, såsom den siste ärade talaren yrkade, anser jag på grund af den erfarenhet, jag eger å dylika vid utställningar utgifna arbeten, vara alldeles för litet, ty det arbete, hvarom här är fråga, bör vara af mera omfattande beskaffenhet än de statistiska redogörelser, som utarbetats till de verdensutställningar, uti hvilka Sverige deltagit.

Medan jag nu har ordet, skall jag be att få rätta en föregående ärad talare, som lagt i min mun ett yttrande, som jag aldrig haft. Det kan visserligen till någon del ursäktas deraf, att han här haft att kämpa emot så många motståndare och icke uppfattat och ihågkommit hvad alla yttrat, eljest hade väl icke en så skicklig debattör som herr Billing tillagt en motståndare andra yttranden än denne verkligen fält. Jag har sagt, att äfven för dem, som ha någon vana vid begagnandet af statistiska uppgifter, en vägledning, sådan som det föreslagna arbetet skulle lemna, vore välkommen, och detta tyder icke på anspråk på lärdom, utan snarare på motsatsen.

Herr Billing: Gent emot den siste ärade talarens anförande skall jag endast be att få nämna, att det aldrig varit min mening — ehuru jag kanske kom att uttrycka mig illa — att påstå, det han skulle hafva sagt om sig sjelf, att han var lärd. Deremot har jag velat säga, att herr Almström är lärd uti de ting, hvarom här är fråga; det har jag ansett och det kommer jag fortfarande att anse honom vara.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; samt 3:o) af herr *Cavalli*, att Riksdagen måtte under riksstatens sjette hufvudtitel på extra stat för år 1899 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af 15,000 kronor för utgifvande under sakkunnig ledning af en på svenska, engelska och franska språken affattad statistisk handbok öfver Sverige, dess näringar och samhällsförhållanden.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Gustaf*, begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets i punkten 38 af dess utlåtande n:o 7 gjorda hemställan, skall bifalla den i ämnet väckta motionen, röstar

Anslag för utgifvande af en statistisk handbok.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 27.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo bankoutskottets den 22 och 23 innevarande februari bordlagda memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Ang. verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Herr Berg, Gustaf Axel: Jag har visst icke någon gensaga att inlägga emot den nu gjorda framställningen om beviljande af ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, men vill bringa på tal en fråga, som för våra domstolar och icke minst för den stora allmänheten är af en ganska stor betydelse.

Under en lång följd af år hafva många klagomål framkommit emot beskaffenheten af de så kallade skrifstämplarne. Med skrifstämplar förstås, såsom herrarne säkerligen alla hafva sig bekant, det med stämplor försedda skrifpapper, som staten tillhandahåller domstolarne och på hvilket sedermera de från domstolarne utgående expeditioner i allmänhet och endast med vissa undantag utskrifvas. Dessa skrifstämplar hafva olika valör: 50 öre, 1 krona, 1: 25, 1: 50, 2 kronor och 3 kronor.

Dessa klagomål gifvo Riksdagens revisorer anledning att, då de år 1896 gjorde sitt sedvanliga besök vid Tumba, undersöka förhållandet med de skrifstämplar, som der tillverkades. Dessa befunnos då icke vara synnerligen tillfredsställande. Emellertid erhöles revisorerna den upplysning, att man stod i beredskap att införa en

Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.

annan limningsmetod samt att man för sådant ändamål reqvirerat en limningsmaskin från utlandet. Med denna förklaring läto revisorerna sig då nöja och hoppades på ett godt resultat af den nya metoden.

(Forts.)

Klagomålen fortforo dock. Vid 1897 års riksdag upptogs frågan i Andra Kammaren utaf en landtdomare, herr Restadius, som der uttalade åtskilliga anmärkningar i detta hänseende. Han säger uti sitt yttrande angående skriftstämplarnes beskaffenhet, att detta är en fråga, som länge legat honom på sinnet, samt fortsätter: »Jag har under några år gjort en samling af sådant papper, på hvars första sida var skrivvet, men som till följd deraf, att bläcket slagit igenom, på andra sidan hade en så mörk färg, att det varit omöjligt att vidare begagna samma papper. Jag skall medgifva, att jag på de senaste åren icke anträffat dylikt papper, men jag har dock funnit ett så beskaffadt, att på andra sidan förefunnits en hel mängd plumpar, som gjort papperet olämpligt för vidare användning.

»Det är synnerligen viktigt, att särskildt det skriftstämpelpapper, som användes till lagfartsbevis, är af god beskaffenhet. Jag har icke funnit, att det papper af ifrågavarande art, som kommit från Tumba, uppfyllt detta vilkor, och jag har därför många gånger sett mig nödsakad att på särskildt papper trycka formulär till skriftstämplar.

»Då detta papper är så dyrt» — fortsätter herr Restadius — »att det kostar ända till två kronor för ark, synes man kunna uppställa ett bestämt kraf på att för denna summa få en god valuta.» Derefter redogör han för priset å papperet.

Dylika klagomål, som äfven från andra håll läto sig höras, gäfvö 1897 års revisorer en förnyad anledning att upptaga frågan. Revisorerna afsände därför några delegerade till Tumba för att inhemta upplysningar om fabrikationen, samt huru långt förbättringarna vid tillverkningen hade fortskridit. Vid detta besök erhöles följande upplysningar: att fabrikationen grundade sig på ett kontrakt, som var afslutadt mellan bankofullmäktige och statskontoret år 1883; att 1,000 ark skriftstämpelpapper enligt detta kontrakt kostade 50 kronor, hvartill komme kostnaden för tryckningen af sjelfva stämplarne, som skedde vid riksbankens sedeltryckeri i Stockholm, samt att — och häruti ligger sjelfva kärnpunkten och förklaringen till klagomålen — enligt förenämnda kontrakt 1,000 stycken skriftstämplar icke skulle få hafva större vikt än 13,5 kilogram.

Vidare upplystes angående den nya limningsmaskinen, att den visserligen anländt, men befunnits vara mindre användbar, samt att man på grund häraf under år 1896 börjat använda en ny handlimningsmetod, med hvilken man ansåg, att ett framsteg blifvit taget. Skulle emellertid ytterligare förbättringar af skriftstämplarne erfordras, så kunde man, upplystes det, åstadkomma detta, om man

finge öka vigten från, såsom jag nyss nämnde, 13,5 kilogram till minst 16 kilogram per 1,000 ark.

Det föreslades vid samma tillfälle en annan sorts papper, hvilket tillverkades vid Tumba och som benämnes Kronan samt kostar 36 kronor per 1,000 ark med en vikt af 20 kilogram.

*Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.*

(Forts.)

Vid revisorernas nyssnämnda besök togos prof på det stämpelpapper, som då tillverkades, och revisorerna gjorde derefter genom en af sina medlemmar förfrågan hos en del ledamöter af Riksdagen, hvilka begagnade sådant papper, huruvida de funno beskaffenheten af de skrifstämplor, som nu tillverkades och hvaraf prof öfversändes, och för öfrigt af de stämplor, som under senaste tiden levererats, tillfredsställande. På denna förfrågan inflöto en mängd svar, hvilka det dock icke torde vara lämpligt att här närmare referera, men det torde kunna sägas, att från nästan alla håll — ja, jag tror utan undantag — uttalades missnöje med de skrifstämplor, som under senare åren levererats, att man visserligen på en del ställen funnit, att skrifstämplorna på allra sista tiden något förbättrats, men att de fortfarande voro för tunna. Af de afgifna intygen lemnades dock ett i officiel form, och är detta af den vikt och betydelse, att jag anser mig böra bringa det till kammarens kännedom. Det är uttäradt af magistratssekreteraren i rikets andra stad, således utaf en af de tjänstemän, som hafva att ansvara för ett stort antal stämpelade expeditioner. Hans utlåtande lyder sålunda: »Af förekommen anledning har utlåtande blifvit af mig begärdt angående beskaffenheten af papperet i de utaf staten tillhandahållna skrifstämplor; och får jag i sådant afseende meddela, att, efter hvad så väl min egen erfarenhet som sammaustämmande uttalanden af alla hos mig anställda skrifbiträden gifva vid handen, papperet i nämnde skrifstämplor, så långt jag kan minnas tillbaka, varit och fortfarande är till beskaffenheten i hög grad otillfredsställande, enär papperet är tunt och poröst, hvaraf förorsakas, att skriften slår igenom och all radering vid felskrifning omöjliggöres. Göteborg den 19 november 1897. Gudm. Åkermark.»

Jemte honom står magistratssekreteraren i Stockholm, hvilken svarar för ett större antal expeditioner än som förekommer vid någon underdomstol, så vidt jag känner. Det begärdes äfven hans yttrande i denna fråga, och han afgaf detta på så sätt, att han under det nyss föredragna intyget skref följande: »I förestående instämmer jag i hufvudsak. Stockholm den 24 februari 1898. A. Vict. Schützercrantz, magistratssekreterare i Stockholm.»

Men dessutom har meddelats, att t. ex. vid rådstufvurätten i Göteborg begagnar man ej dessa s. k. skrifstämplor, utan der går man till väga på ett annat sätt, som, visserligen fullt lagligt, dock synes icke böra behöfva ifrågakomma. Man använder nemligen der verkligen godt skrifpapper, t. ex. från Lessebo — sådant som kostar 15 kronor riset vid inköp af staten och 18 kronor 50 öre vid köp af enskilde — och å detta skrifpapper påfästas sedan

Ang. verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning. beläggningsstämplor. På detta sätt har länge praktiserats vid rådstufvurätten i Göteborg. Häradshöfdingen Restadius har i Andra Kammaren äfven uttalat, att han går till väga på samma sätt, och jag kan, på grund af så väl egen som mångas erfarenhet, vitsorda, att denna praxis ingalunda är ovanlig.

(Forts.)

Med dessa fakta för ögonen beslöto revisorerna att göra det uttalande, hvilket återfinnes på sid. 67 af deras berättelse angående riksbanken, och hvaruti revisorerna ansett sig »böra fästa uppmärksamhet å angelägenheten deraf, att snarligen måtte vidtagas sådana anstalter, som leda till afhjelpande af de med ifrågavarande papper befunna olägenheter och till åstadkommande af en i möjligaste mätto fullgod tillverkning af sådant».

Frågan kom nu till bankoutskottet, och angående dess behandling derstädes skall jag bedja att få yttra några ord. Men innan jag går vidare, skall jag be att få förevisa prof på detta pappers beskaffenhet. Jag har här i min hand en expedition, der hvar enda rad, som är skrifven på ena sidan, synes igenom på den andra; papperet är stämpladt år 1896. Jag kan ju äfven få visa prof på Lessebo papper, hvilket, såsom jag nyss sagt, vid inköp af staten kostar 15 kronor per ris, och på Grycksbo papper af olika slag. Dessa papperssorter äro väl icke till färgen så vackra som skrifstämplarne, men för nu afsedda ändamålet bestämdt betydligt bättre än dessa. Jag skall nu be att få med några ord redogöra för bankoutskottets behandling af frågan.

Bankoutskottet åberopar dels intyg från förvaltaren vid Tumba bruk och dels intyg från föreståndaren för en försöksanstalt i Berlin samt från handelskemisten i Stockholm, af hvilka de båda sistnämnda sammanstämmande intyga, att papperet är »limfast och af första klassens beskaffenhet».

Jag vill ej bestrida, att det är limfast och af första klassens beskaffenhet: detsamma kan man ju också säga om godt postpapper och en del andra sorter af skrifpapper; men deraf följer alls icke, att dessa papperssorter äro för det nu afsedda ändamålet fullt lämpliga. Också kommer utskottet uti sin kläm till det uttalande, att »då, enligt hvad i ärendet upplysts och genom de åberopade intygen bekräftats, det levererade papperet *med hänsyn till de i kontraktet uppställda fordringarna på papperets renhet och ringa vikt samt derpå beroende tunnhet* varit af fullgod beskaffenhet, torde, så vidt utskottet kunnat finna, någon anmärkning, åtminstone numera, icke kunna göras mot bruket angående det derifrån kontraktenslignit levererade stämpelpapperet».

Ja, häri ligger just kärnan i hela klämman, d. v. s. hänsynen till det kontrakt, som hindrar, att papperet göres tyngre än 13,50 kilogram per 1,000 ark, och på samma gång tjockare. Kontraktbestämmelsen lägger ju i detta afseende hinder i vägen. Men det är just detta — att få papperet så tjockt, att det icke slår igenom — som vi önska och som vi behöfva.

Nu skall jag bedja att få säga, på sätt som jag äfven började mitt anförande, att jag ej framställer någon anmärkning mot bankofullmäktiges åtgörande i saken, utan att jag endast velat uttala en önskan och en förhoppning, hvilken jag för öfrigt tror delas af ett stort antal af vårt lands domarecorps, nemligen den önskan och den förhoppning, att bankofullmäktige tillsammans med statskontoret ville egna sin uppmärksamhet åt denna fråga, så att den omsider må blifva på ett fullt nöjaktigt sätt löst. Detta torde ej vara förenadt med några större svårigheter, då man vet, att kontraktet är stäldt på 6 månaders uppsägningstid.

Jag skall slutligen endast be att få erinra derom, att Riksdagen förra året hos Kongl. Maj:t gjorde framställning derom, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, hvilka föreskrifter voro nödiga i afseende å garantier för erhållande af trygghet därför, att af statens embets- och tjenstemän till allmänna handlingar af den vikt, att de böra för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållbarhet, än äfven de öfriga frågor, som dermed kunna stå i sammanhang.»

När man nu på statens embets- och tjenstemän, och detta med rätta, ställer den fordran, att de skola anskaffa och på sin bekostnad tillhandahålla fullgodt arkivpapper, bör man också, synes mig, kunna ställa det anspråk på staten, att det af densamma till domstols-expeditioner levererade papper uppfyller de kvalifikationer, man hos detsamma skäligen kan fordra.

Herr Törneblad: Hvad den siste talaren framhållit rörande papperets förment mindre goda beskaffenhet träffar ju egentligen det uppgjorda kontraktet, och jag skulle således här kunna vara mycket kort. Om meningen är att förändra detta kontrakt på grund af vunnin erfarenhet, så antager jag, att bankofullmäktige för sin del mycket gerna medverka dertill, men nu har icke från statskontoret försports någon dylik önskan, och då har man låtit sig angeläget vara att försöka leverera ett sådant papper, som enligt gällande kontrakt skulle kunna anses såsom fullgodt, och utaf de ingifna intygen från handelskemisten i Stockholm och försöksanstalten i Berlin framgår ju äfven, att papperet, med hänsyn till de bestämmelser, som gälla för dess fabrikation, måste såsom fullgod vara betraktas.

Men derest meddelande af andra bestämmelser kan anses nödigt och nyttigt, kunna bankofullmäktige allra minst hafva något att deremot invända. Också hafva fullmäktige, så fort revisorerernas framställning till dem inkommit, låtit sig angeläget vara att från brukets förvaltare införskaffa behörigt yttrande och utredning af frågan.

Hvad emellertid limningen angår, har den nya limningsmaskinen ännu arbetat så kort tid, att något tillförlitligt omdöme om

*Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.
(Forts.)*

Ang. verkställdensamma ej kan afgifvas, men god anledning finnes för det angranskning af tagandet, att densamma med tiden skall visa sig allt mera användbar.
 riksbankens styrelse och förvaltning.

(Forts.)

Herr Almström: Jag behöfver icke lägga mycket till hvad af herr Törnebladh redan yttrats, men anser mig dock böra lemna några mig meddelade upplysningar beträffande tillverkningen af papper.

Till en början vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att man icke kan säga, att skriften »slagit igenom» på det här förevisade papperet. Det är nemligen så tunnt och genomskinligt, att den på den ena sidan anbragta skriften blir synlig på den andra, men om deremot papperet raderas eller rispas af en hvass penna, så att den derå anbragta tunna limhinnan skadas, så sprides nog bläcket i den porösa pappersmassan, och skriften »slår igenom». Denna olägenhet lærer, åtminstone till viss grad, kunna afhjelpas genom att, som det kallas, »hartslimma» sjelfva pappersmassan, men denna procedur gör papperet mindre motståndskraftigt mot brytning och vikning.

Det vill synas, som om man här vid lag, liksom i så många andra fall, vid försök att nå en viss grad af fulländning i en riktning, gör förlust uti en annan. Man har därför vid Tumba begagnat en medelväg, den nemligen att, för att få massan tätare, i denna införa ett s. k. fyllnadsämne och att anbringa limning endast å papperets yta.

Vid pröfning så väl af handelskemist i Stockholm som vid kongl. preussiska pröfningsanstalten i Charlottenburg har ock detta papper fått vitsord att vara limfast och hänförligt till prima klass.

Huruvida ett i öfrigt godt papper, som icke »slår igenom» vid radering, kan framställas, vill jag lemna osagdt; radering har ju ock icke, åtminstone ej förr i tiden, ansetts vara fullt lofflig. — Deremot bör genom att använda tjockare papper den nu öfverklagade genomskinligheten kunna minskas eller förebyggas. Förvaltaren af Tumba har uttalat sig för användande af tjockare pappersslag, och det beror blott på statskontorets bestämmelser rörande papperets vigt, om sådan förändring skall kunna vidtagas.

Herr Rudebeck: Den uppfattning, som af den förste talaren framhölls, delas af mig jemte många andra hans embetsbröder, nemligen att det papper, hvarom nu fråga är, som tillverkas vid Tumba, ej är tillfredsställande, om ock det måste medgifvas, att det är bättre nu än för några år sedan. Den ene säger, det »slår igenom» vid skrifning, den andre att det i följd af sin tunnhet »lyser igenom». Ja, förhållandet är alldeles detsamma, och likgiltigt är hvilket uttryck man använder för att beteckna det, ty från båda sidor vitsordas, att papperet ej är sådant det borde vara. Nu kan jag icke föreställa mig, att det skall vara omöjligt att försöka en bättre tillverkningsmetod af detta papper utan att riskera att papperet

de vid blir i annat afseende försämradt, då t. ex. Lessebo kan leverera papper mycket tjockare och ogenomskinligt samt icke heller behäftadt med den olägenheten, som nyss antyddes, att vara skört.

Då man bör kunna hafva anspråk på att det papper, som levereras från staten att användas till offentliga handlingar, är af fullgod beskaffenhet, och då, så vidt jag förstår, den framställning, som gjorts af teknici och af förvaltaren vid Tumba, visar på, att papperet kan förbättras genom att gifva det ökad vikt utan antydan att deraf skulle följa sprödhed, synes mig det framställda önskningsmålet lätt nog kunna uppnås, och då förstår jag verkligen icke, hvarför man ej anlitar denna utväg, som blifvit anvisad.

Äfven i andra hänseenden lemna detta statens papper åtskilligt öfrigt att önska, och jag vill då fästa uppmärksamheten derpå, att ofta det ena pappersarket väger mer än det andra. Så har det t. ex. inträffat att, då jag aflemnat på posten tvenne bref, hvartdera innehållande ett ark papper, med derå skrifvet diariebevis, i lika stora kuvert, det befunnits, att det ena brefvets vikt kräft endast ett porto men det andra två. Detta torde bevisa ojemnhet vid limningen. Det är högeligen önskvärdt, att sådana bestämmelser gifvas i afseende på tillverkningen af detta papper, att verklig garanti vinnes för att papperet blir af prima art i alla afseenden, äfven om en ökad kostnad deraf skulle följa.

Herr Berg, Gustaf Axel: Det torde tillåtas mig att något närmare belysa äfven en annan anmärkning, som statsrevisorerna framställt och som angår den i Örebro för riksbankens behof uppförda byggnad.

I detta afseende hafva revisorerna funnit trenne synpunkter af den beskaffenhet, att de hafva utaf revisorerna anmärkts.

Den första anmärkningen afser, att sedan 1897 års Riksdag till ett bankhus i Örebro anslagit högst 80,000 kronor, för hvilka byggnaden skulle uppföras af sten i två eller tre våningar, så har kontrakt uppgjorts om en tvåvåningsbyggnad, hvilken skulle uppföras för 70,400 kronor eller eventuellt 71,600 kronor, ifall andra byggnadsmaterialier i ett eller annat afseende komme att användas. Men då detta kontrakt uppgjordes, hade icke någon officiel inbjudning till täflan om arbetet utgått, utan man infordrade endast anbud från tre byggmästare i Örebro. Nu har man ansett, att det varit lämpligare om tillfälle lemnats till täflan, alldenstund det torde få anses såsom gifvet, att ett dylikt sätt för ett arbetes utbudande föranleder till ett nedbringande af entreprenadpriset, och man antager möjligheten, att genom en sådan täflan man kunde få ett tvåvåningars hus uppfördt för anslagsbeloppet. I detta sammanhang kan jag ju få nämna, att i fråga om ett offentligt arbete, i afseende hvarå jag för kort tid sedan hade mig uppdraget att granska inkommande anbud, fyra erbjudanden gjordes, af hvilka det lägsta, omkring

Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.

(Forts.)

Ang. verkställd 150,000 kronor, antogs. Det närmaste anbudet, d. v. s. närmast
 granskning af högre, var 58,000 kronor högre och af dessa fyra anbud var diffe-
 riksbankens rensen mellan det högsta och lägsta ej mindre än 70,000 kronor,
 styrelse och och detta på ett arbete, hvilket sedermera utfördes för 150,000 kr.
 förvaltning.

(Forts.)

Den andra omständigheten, som revisorerna i detta hänseende beaktat, är den, att vederbörande ej tillgodogjort sig tomten på ett, som det vill synas, fullt ändamålsenligt sätt. Tomten har varit dyrbar, kostade 50,000 kronor, är centralt belägen och borde väl lämpat sig för anordnande af affärslokaler, hvilka kunnat blifva ganska lukrativa. Ett sådant användande af tomten hade äfven kunnat låta sig göra utan olägenhet för banken, enär byggnaden kunnat uppföras med tvenne fasader åt olika gator. Men vederbörande hafva icke ansett, att man borde tänka på inkomsten i det hänseendet, utan hafva haft för ögonen endast och allenast bankens eget behof samt beslutat derutöfver endast låta inreda en våning för uthyrning till verkställande direktören.

Men jag går till den tredje anmärkningen, som åtminstone för mig är tyngst vägande, den nemligen, att fullmäktige i sammanhang med detta byggnadsarbete icke begagnat sig af tillfället att i bankhuset låta inreda lokaler för andra statens inrättningar, såsom telegraf och telefon. Det torde annars vara temligen allmänt bekant, att telegrafstyrelsen under en följd af år i allmänhet sökt att få inrymma sina lokaler i allmänna byggnader och på så lång tid som möjligt, af den helt naturliga orsak, att styrelsen måste vid anordnandet af dessa lokaler lägga ned ganska betydliga och dryga kostnader, hvilka, när hyrestiden är ute, blifva utan nytta, för så vidt icke kontraktet prolongeras. Sker prolongation, ligger den suppositionen nära till hands, att dermed följer väsentlig förhöjning af hyran. Om nu dessa lokaler inrymdes i riksbankens hus, så behöfde man ej befara en dylik eventualitet, och jag tror, att en slik anordning blefve till gemensam fördel för dessa båda inrättningar, för riksbanken att hafva telegrafstation i samma hus, för telegrafstationen, förutom de nyss nämnda fördelarne, äfven den att hafva riksbanken nära sig, då rörelsen i allmänhet drages till den plats, hvarest flera sådana inrättningar äro samlade. Man skulle äfven med fog kunna sätta i fråga, huruvida icke postverkets lokaler skulle kunna inrymmas uti riksbankens byggnader i residensstäderna.

Emellertid skall jag bedja att slutligen få säga, att, efter hvad som blifvit meddeladt, bankofullmäktige på senare tiden — jag tror *sedan* revisorerna gjorde denna sin anmärkning — uppgjort kontrakt med telegrafstyrelsen om ett annat kontor, nemligen i Mariestad, hvarest telegrafverket får sina lokaler inom bankkontoret, och jag vet äfven, att det är fråga om att på två andra håll träffa liknande aftal. Jag skall bedja att för min ringa del få uttala min synnerliga tillfredsställelse deröfver, att sådana uppgörelser kommit till stånd, de må nu vara eller icke vara en frukt af revisorernas anmärkningar.

Herr Törneblad: Jag kan ej annat än vara den föregående talaren tacksam för de vänliga ord, han uttalade om de uppgörelser, som egt rum emellan riksbanken, å ena, samt telegraf- och poststyrelsen, å andra sidan.

Det förhåller sig så, att i kontoret uti Mariestad, som är under byggnad, skola inrymmas både post- och telegraflokaler, och detta oaktadt den hyra, som för dem kunnat betingas, synes för riksbanken ej blifva tillräcklig att betäcka kostnaderna. Men då så väl den ena som den andra institutionen äro statens inrättningar, har detta ju ej så stor betydelse. För närvarande pågå underhandlingar om kontoret i Luleå, och just i dagarne ha vi fått emottaga en ritning, enligt hvilken uti bankbyggnaden post- och telegraflokaler förslagsvis inrymmas. Huruvida detta kommer till utförande, är en annan sak, det får väl till en del bero af den kostnad, som beräknas, och dess förhållande till hyresersättningar. Jag ber att å anmärka, att det är fråga också om afdelningskontoret i Kalmar, men torde fullmäktige känna sig något tveksamma, huruvida man bör fortgå på den beträdda vägen. Fullmäktige hafva nemligen en principal, hvars ord väga tungt för fullmäktige, ja, städse för dem måste blifva afgörande, och det är den svenska Riksdagen. Uti 1897 års riksdagsförhandlingar förekommer uti bankoutsrottets utlåtande n:o 11 i 3:dje punkten följande uttalande, som torde vara att taga i betraktande, allra helst, som den passerade kamrarne utan att anmärkning eller erinran skett från *Riksdagens* sida: »Ehuru det i regeln torde få anses riktigast, att riksbankskontorens byggnader hufvudsakligen afses för riksbankens egna behof och att kostnader sålunda icke nedläggas på anordnande af lokaler äfven åt andra institutioner, hvilka möjligen vid framdeles inträdande behof af större utrymme, som icke utan svårighet eller olägenhet skulle kunna åstadkommas, kunde nödgas lemna de åt dem inredda lägenheterna, finner likväl utskottet i förevarande fall talande skäl föreligga, att det må stå fullmäktige öppet att, under förutsättning af nöjaktiga hyresafstal, få i Mariestads-kontorets blifvande hus inrätta de lägenheter, som post- och telegrafverken kunna behöfva.» Jag vill i detta sammanhang erinra derom, att banklagen säger uttryckligen, att riksbanken ej får ega andra fastigheter än sådana, som äro afsedda att inrymma bankens egna kontor. I den kongl. propositionen förekom ordet *nödiga* för bankens egna behof eller något dylikt, men uttrycket ändrades, med hänsyn till möjligen ifrågakommande behof att inrymma äfven andra lägenheter, till »afsedda för». Och äfven deri ligger den tanken uttalad, att riksbanken, så vidt möjligt, bör vara fri från främmande inrättningar.

Hvad nu beträffar Örebro-kontoret, så vill jag nämna, att, enligt uppgifter från kontoret, postverkets kontrakt der gäller till den 1 oktober 1903 och telegrafverkets till den 1 oktober 1913. Detta nu blott i förbigående. Men hvad angår tomten, så innehåller den 760 kvadratmeter, hvarutaf bankbyggnaden upptager 485 kvadrat-

*Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.
(Forts.).*

Ang. verkställd
granskning af
riksbankens
styrelse och
förvaltning.
(Forts.)

meter. Obegagnad skall, med hänsyn till stadens byggnadsordning, en tredjedel af tomtutrymmet vara. Det utrymme, som nu kunnat användas utöfver de 485, utgör således blott 21 kvadratmeter. Hvad angår möjligheten att anordna butiker, skulle de ej inredas bredvid, utan man har tänkt på att inrätta sådana på nedra bottnen och kontoret en trappa upp, men detta skulle vara förenadt med vissa olägenheter och i viss mån eldfarligt.

Beträffande slutligen den anmärkta uraktlåtenheten i afseende å officiel inbjudning till täflan om byggnadsföretaget, så kan jag nämna, att bankens beslut om inredande af lokalen uti 2 våningar i stället för i 3 fattades den 19 augusti 1897, och de anbud, som inkommit, gälde uttryckligen blott under förutsättning, att grundläggningsarbetet skulle utföras på hösten. Som bekant är och herrarne nog litet hvar kunna vitsorda, höjdes mot och under hösten priset å materialier, likasom arbetsprisen voro i ständigt stigande. Man tänkte då, att det vore bäst smida, medan jernet var varmt och arbetsprisen ännu ej stigit så högt. Framför allt var saken brådskande. I det afseendet hade fullmäktige stöd af bankoutskottets uttalande i samma n:o 11 af utskottets betänkanden vid förra riksdagen, der det talas om angelägenheten af att »byggnaden, så fort ske kan, kommer till utförande». Men dessutom har utskottet i första punkten af motiveringen till samma sitt utlåtande, hvilken motivering måste anses vara af Riksdagen godkänd, yttrat, att »rådruum synes förefinnas att genom forsatta förhandlingar med entreprenörer på platsen nedbringa den vid jemförelse med byggnads-kostnaden för exempelvis Hernösands- och Karlstadskontorens nya hus betydliga kostnaden för Örebrokontorets». Detta är just hvad som skett. Tre byggmästare på platsen hafva gjort anbud på två- och trevåningshus. Kostnaden för en byggnad af det senare slaget öfversteg emellertid det af Riksdagen beviljade anslaget och kunde sålunda ej ifrågakomma, åtminstone ej utan att man skulle gå till nästa Riksdag, och att gå till nästa Riksdag hade varit att fela mot den erinran, att byggnadsarbetet måtte bedrivas »så fort ske kan», och så antog man till entreprenör en mycket väl känd byggmästare i Örebro, hvilken särskildt haft att göra med slottets restaurering, och hvilken just på grund af hans dervid och i öfrigt synnerligen väl vitsordade verksamhet det lär varit eller vara fråga om att antaga till byggmästare dervid utan särskild konkurrens.

Jag har velat lemna dessa upplysningar för att visa, att, om mot fullmäktiges åtgöranden härutinnan något skulle vara att anmärka, dessa åtgöranden ej berott på bristande omtanke, men väl på ett kanske öfverdrifvet nit att ställa sig Riksdagens föreskrifter till efterrättelse.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kamraren hvad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

På framställning af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,17 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet greve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomtarna n:is 428 och 429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.;

2:o) angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

3:o) angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället $\frac{1}{4}$ mantal Arkelstorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

4:o) angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

5:o) angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

6:o) angående försäljning af två under länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

7:o) angående försäljning af två till kungsgården $3\frac{1}{8}$ mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar; och

8:o) angående upplåtelse af rätt till bearbetande af magnesit-förekomster.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 121, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 26 i sistlidne månad bordlagda ärenden, nemligen sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, bevillningsutskottets memorial och betänkande n:is 7—9, samt lagutskottets utlåtande n:is 24—30.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Fröberg* under fjorton dagar från den 8 innevarande mars.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 5, till Konungen, om ändring i kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 27, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1897 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-maren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.